

www.caferilik.com

Eserin adı: Namazın Hikmeti
Yazan: Ustad Muhsin KIRAATÎ
Mütercim: Cafer BAYAR
Yayınevi: Kevser
Telif hakkı saklıdır.

KEVSER SÛRESİ

Rahman, Rahim Allah'ın Adıyla
"Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.
Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır."

Ustad Muhsin KIRAATÎ

NAMAZIN HİKMETİ

Çeviri:
Cafer BAYAR

KEVSER

İçindekiler

Takdim	5
Namaz En Güzel İbadet	9
Niçin İbadet Edelim?.....	9
1- Allah'ın Yüceliği	10
2- İhtiyaç ve Bağlılık Duygusu	10
3- Nimete Şükretmek.....	10
4- Fitrat	11
Nasıl İbadet Edelim?.....	12
1- Bilinçle Özdeşleşmiş İbadet:	12
2- Aşkla Yapılan İbadet:	13
3- İhlasla Yapılan İbadet:	14
4- Huşû İle Yapılan İbadet:	14
Mükellef Olmanın Şartları	17
1-Baliğ olma	17
2- Güç Yetirme	18
3- Seçme Hakkı	19
4- Akıl	19
Ölçü Terazisinde İbadet	21
Doğru Olan İbadetler	21
Kabul Edilen İbadetler	23
1) İnanç Boyutunda "İman"	23
2) Siyasî Boyutta "Velâyet"	24
3- Ahlâkî Boyutta "Takva"	24
4) Ekonomik Boyutta "Yoksullara Yardım"	25
5- Sosyal Boyutta "İyi Geçinme"	26
6- Ailevî Boyutta "Hakları Gözetmek"	27
Kâmil Olan İbadetler	28
a) En Zor Olan İbadet	28
b) Düzenli ve Sürekli Olan İbadet	28
c) Daha Önemli Olan İbadet	29
d) Bereketli Olan İbadet	29
e) Öncülük Edilen İbadet	29
f) Sürekli ve Gönül Ferahlığı İle Yapılan İbadet	29
g) Basiret ve Yakınle Yapılan İbadet	30
Vahiy Aynasında Namaz	31

Namaz, Nimetin Şükürüdür	35
Namaz Kılma Adabı	36
Namazın Mukaddimatı	37
1- Taharet	37
Gusül ve Teyemmüm	38
2- Namaz Kılınan Giysi ve Namaz Yeri	38
3- Kibleyi Tanıma	39
4- Ezan	40
Niyet; İçtenlik ve Samimiyetin Zuhuru	43
Niyet Nedir?	43
İhlas	45
Halis Niyete Sahip Olmanın Yolu	47
Halis Niyetin Nişaneleri	48
Namaz Mihrabında	53
Fatiha Sûresi	55
İhlas Suresi	64
Rükû	65
Secde	66
Kunut	71
Teşehhüt	71
Selâm	73
Namaz Sonrası Ameller	75
Cuma Namazı	79
Yağmur Namazı	81
Bayram Namazı	86
Müstehap Namazlar	89
Cemaat Namazı	93

TAKDİM

Bilindiği üzere İslâm dininde ibadetin özel bir yeri vardır. Kur'ân-ı Kerim'de de belirtildiği gibi insanlar ve cinler ibadet etmek için yaratılmıştır. İbadet kul ile mabut arasındaki kulluk bağıdır. Bu manevî hâl, namazda tam doruğuna varmış olmalıdır ki, Allah Resulü (s.a.a), "göz nuru" olarak tanımlamıştır namazı.

Nefsin kötülük ve fenalıklardan arındırılmasında namaz, çok etken bir rol üstlenmektedir.

"Şüphesiz saadete eren, nefsini arındıran oldu." (Şems, 9)

Saadete ermek nefsi arındırmaya ve nefsi arındırmak ise tam bir bilinçle namaz kılmaya bağlıdır.

Namaz yüce bir konuma sahip olduğu hâlde Müslüman halkımızın namaz hususundaki ihmal ve umursamazlığını gördüğümüzden dolayı Kevser Yayıncılık olarak her alanda olduğu gibi bu alanda da paha biçilmez bir eseri insanımıza sunmaktayız.

Bu kitabı okuduktan sonra namazın önemini, sosyal ve siyasal boyutunu daha iyi kavrayacağınızı ümit ederiz. Yüce Allah, bizleri de gerçek namaz ehlerinden kılsın.

KEVSER

1 Muharrem 1415

Ey Şefkatli Allah!

Ey şefkatli Allah,
Meğerse senmişsin kaybettiğim!
Gözümü açtım açalı;
Yerde, gökte, kapıda ve bacada gördüm ki
Parlayan senin nurundur.
Her yer senin zuhurundur.
Gördüm ki, hiçbir yer sensiz değil.
Ne de güzel parlıyor, her taraftan tecellilerin.
Ey varlığı var eden!
O kadar zahirsin ki zuhurundan gizlisin,
Sen, zahir olan her şeyden daha zahir, daha aşikârsın;
gizli değilsin.
Bana benden daha yakınsın; uzak değilsin.
Sen aşikârsın; asıl kaybolan benim.
Eğer kör görmüyorsa, bu güneşin suçu değil.
Hata bendedir, yoksa yüzün örtülü değil.
Ey şefkatli Allah!
Kalbimde bir ateş var; yakıcı, acı.
Boyuna yükseliyor ruhumda sanki...
Sanki sarhoş, hırçın bir susuzluk,
Bütün vücudumda bir dalga misali kabarıyor, coşuyor.
Bu, aşkının ateşidir;
Can gibi bende gizli,
Hissediyorum.

Ateşimin bir tek sensin dermanı.
Bu susuzluk, vuslatın olmadan dinmez.
Ey şefkatli Allah'ım!
Vücudumda bir boşluk var, duyuyorum.
Sana kulluk onu yok edebilir ancak.
Ey lütuf sahibi Allah'ım!
Öyle yakıcı bir ihtiyaç ki;
Zatımda duruyorum.
Sana tapmanın hazzından,
Sana kavuşmanın neşesinden başka bir şey,
Bu ihtiyaç ateşini göğsümde söndüremez
Biliyorsun yoksunum; bu meyden gayrısı dermanım
olmaz.
Belli başlıdır sözüm, gerek kalmaz söylemeye
Ey şefkatli Allah'ım!
Ruhumun sırrı sensin, sarhoşluğuma sebepsin.
Yegâne varlığım sensin.
Düşüncemin derinliklerinde, ruhumun perdesinde an-
cak sen varsın, sen.
Kalbimin huzuru, ruhumun nuru sensin, sen.
Göz alabildiğince her yer senin eserindir, izindir.
Varlığı aydınlatan, senin güzel vechindir, gönül alan
yüzündür.¹

"NAMAZ" EN GÜZEL İBADET

İnsan yaratana tanıdıkça bir sevgi oluşur kalbinde. Bu sevgi, Allah'ın yüceliği karşısında kulun tapınmasını, kulluk sunmasını ve gönül saygısıyla eğilmesini gerektirir.

Namaz, insanın Rabbi huzurunda göstermiş olduğu kulluğun bir tecellisi ve simgesidir.

Allah'a kul olan ve bu kulluğa can-u gönülden iman eden biri, O'nun emirleri karşısında teslimiyet sunar; huzurunda tazim ile eğilir; secdeye kapanır; sırrını açar; dileğini seslendirir ve kendisini var eden bu eşsiz, benzersiz yaratana yücelikle kutsar.

Niçin İbadet Edelim?

İnsan, kulluk sunmak ve ibadette bulunmak için yaratılmıştır. Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de bu gerçeğe şöyle temas etmektedir:

"Cinleri ve insanları ancak bana kulluk etmeleri için yarattım."¹

Bu yüce hikmet ve hedef, dinin ve elçilerin davetinin ön planında yer almıştır. Kur'ân-ı Kerim, bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Andolsun biz, her millet içinde: Allah'a kulluk edin, tağuttan kaçınınız; diye elçi gönderdik."¹

Bu kulluğun faydasının Allah'a değil, insanın kendisine döneceği, insanın izzet ve saadetini temin edeceği malumdur. Zira Allah mutlak surette her şeyden müstağnidir.

"Kâr edeyim diye yaratmadım ki
Kula ihsan olsun diye yarattım."

Bir öğretmen, öğrencilerine "Dersinize iyi çalışın." diyorsa, bunun faydası öğretmene değil, öğrencilere dokunacaktır.

İnsanın kulluk sunmasını gerektiren nedenler özetle şöyle sıralanabilir:

1- Allah'ın Yüceliği

İnsan, tanınmış biriyle karşılaştığında mütevazı davranır ve büyük bir bilginle görüştüğünde saygı gösterir. Bu insanlar karşısında mütevazı ve saygılı olmanın nedeni, o insanların sahip olduğu yücelik ve bilgi karşısında insanın kendini küçük görmesidir. Şanı yüce Allah, azamet ve kibriya kaynağıdır. Allah'ın azamet ve yüceliğini tanıyan hor ve hakir insan, huzu ve huşu eder.

2- İhtiyaç ve Bağlılık Duygusu

İnsan, her yönüyle muhtaç ve zayıf bir varlıktır; yüce Allah ise ihtiyaçsızlığın zirvesi, mutlak manada müstağni ve insanın her şeyinin sahibidir. İşte bu gerçek, insanın Allah karşısında kulluk etmesini gerektiren önemli nedenlerden biridir.

3- Nimete Şükretmek

Her alanda ve her yönden insanı çepeçevre kuşatan hadsiz hesapsız ilâhî nimetler, Allah'a tapmanın en güçlü gayesini ortaya koyar. İnsan dünyaya gelmeden önce bu nimetler yağmuru başlar, ömür boyu devam

eder ve hatta liyakat gösterildiği taktirde ahiret yurdunda da o nimetlerden pay alınır. Kur'ân-ı Kerim bu noktaya vurgu yaparak asr-ı saadetteki Müslümanlara hitaben şöyle buyurmaktadır:

"Öyleyse, kendilerini açken doyuran ve korku içindeyken güven veren bu Kâbe'nin rabbine kulluk etsinler."¹

4- Fitrat

İbadet ve kulluk, insanın öz yaratılışında var olan bir gerçektir. Bu güdünün olgunlaşması ve en mükemmel hâline yücelmesi, asıl mabuda yönlendirilmesiyedir. İnsanın sapkınlık içinde olması ve çıkmaza düşmesi durumunda ise vehim ürünü mabutlara kulluk sunacağı kaçınılmazdır. Put, ay, güneş ve buzağıya tapınmak, bu sapkınlığın mevcut ve somut örneklerindedir.

Bu dalaletin insan hayatındaki farklı bir yansıması ise madde, makam, tağut, madalya, eş, araba... gibi şeylere tapmaktır.

Peygamberler, fitratı öz gerçeğine döndürmek ve insanı başkalarına kul olmaktan kurtarmak için gelmişlerdir.

Müminlerin Emiri Ali (a.s), Allah Resulü'nün (s.a.a) peygamberliğini şöyle yorumlamaktadır:

"Allah, kullarını putperestlikten kurtarıp, Allah'a tapmaya davet etmesi için Hz. Muhammed'i (s.a.a) peygamberliğe seçti."²

İbadet ve kulluk güdüsü insanın fitratında gizlidir. Bu güdünün iyi eğitilmemesi ve yönelmesi gerektiği yöne yönlendirilmemesi durumunda, tağut ve putperestliğe yöneleceği kaçınılmazdır. Bu, her çocuğun beslenme ihtiyacına benzer; bu ihtiyaç doğru olarak gide-

1- Kureyş, 3-4

2- Nehc'ül-Belâğâ, Hutbe: 147

rilmediği taktirde, çocuğun toprak yemesi ve hatta bundan zevk alması gayet tabiidir.

Bu fitrî eğilim de doğru bir yönde doyurulmayacak olsa, elbette ki insan geçici ve kof aşklara veya içeriksiz ve sapkın tapınmalara duçar olacaktır.

Nasıl İbadet Edelim?

Her evin adresi ev sahibinden veya evin yolunu bilen birinden sorulmaz mı?

Her ağırlama ve misafirlikte ev sahibinin düşünce ve amacı gözetilmez mi?

İbadet, evrenin yegâne sahibi Allah'ın huzurunda durmak ve kulları için sermiş olduğu manevî sofrada yer almaktır.

O hâlde nasıl ibadet edilmesi gerektiği de O'ndan öğrenilmeli, emrine uygun hareket edilmeli, neyi ibadet olarak kabullendiği belllenmeli ve nasıl bir ibadet istemiş olduğu kavranmalıdır.

İbadetlerin ve özellikle de kitabın konusu olan namazın hem görsel kalıbı ve hem de içeriği dinin istediği ve din önderlerinin uyguladığı gibi uygulanmalıdır.

Şimdi en güzel ve en olgun ibadeti maddeler hâlinde sıralayacağız.

1- Bilinçle Özdeşleşmiş İbadet:

Bu husustaki bir hadis şöyledir:

"Bilge insanın kıldığı iki rekât namaz, cahil kıldığı yetmiş rekâttan daha üstündür."¹

Bir diğer hadis şöyle buyurmaktadır:

"Bilinçten yoksun olarak ibadet eden kimse, değirmen taşını döndüren eşeğe benzer

1- Sefinet'ül-Bihar, c.2, "Abd" bölümü

(çevresini çark eder ve dolanır durur ama hiçbir şekilde ilerleyemez)."1

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Kiminle konuştuğunun bilinciyle iki rekât namaz kılan insanın günahları bağışlanır."2

Namaz ancak bu surette ruhun miracı, kötülük ve fenalıktan alıkoyan etken ve insanı Allah'a yakın kılan vesilesi olabilir.

2- Aşkla Yapılan İbadet:

İbadette ruhun vecd ile dolmasına ve kulun ibadetten haz duymasına neden olan şey, Allah aşkı ve sevgiliyle konuşmak için can atmaktır.

Halsizlik, tembellik ve uyuşuklukla yapılan ibadetler, insanın Allah ile raz-u niyaz ve halvet etmeye şevki olmadığını gösterir.

İmam Zeynelabidin'den (a.s) rivayet edilen "Münacat-ı Hamsete Aşer" duasında şöyle yakarılmaktadır:

"Allah'ım! Neşe ve neşatımı kulluğunda kıl."

İbadet etmekten haz duymayanlar, nefis bir yemekten zevk almayan hastalar gibidirler. İnsanın bu şevk ve aşka sahip olması durumunda, dış etkenli tebliğ ve teşvike de pek gerek kalmayacak ve insan, gönlündeki aşk ile ibadete yönelecek ve hatta meşhur ve saygın biriyle görüşmek için sabırsızlandığı ve bu görüşme ile mutlu olduğu gibi ibadetten de haz duyacak ve vecde gelecektir.

Ezan, aşkların mülakat anını müjdeleyen sesleniştir. Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), namaz vakti girildiğinde, ezan okuması için Bilal'e "*Ey Bilal, bizi gam ve*

1- Sefinet'ül-Bihar, c.2, "Abd" bölümü.

2- Vafi, c.2, s.10

acılarından kurtar, rahatlat!"¹ diye buyurur ve vasfedilmez bir coşkuyla namaza dururdu.

3- İhlasla Yapılan İbadet:

Hiçbir şeyin, riya ve gösteriş kadar ibadetin afeti olamayacağı gibi hiçbir şey de ihlas kadar ibadet ve namaza değer katamaz. İbadet ederken ihlasa sahip olabilmenin ve kalbi şeytanın vesveselerinden koruyabilmenin çok zor olduğunun da altını çizmek gerekmektedir. Sadece alını toprağa koyarak secdeye kapanmak, namazın süre ve dualarını hatasız okumak, cemaat namazına katılmak, ilk safta yer almak... gibi hususlar yeterli ve namazın kabul edilme ölçüsü değildir. İbadet halis olmadıkça, riyadan arınmadıkça ve ilâhî renge bürünmedikçe Allah'ın huzuruna ulaşamayacak ve kabul edilmeyecektir.

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

**"Oysa kendilerine, dini yalnız Allah'a halis kı-
lıp O'na kulluk etmeleri emredilmişti."²**

4- Huşû İle Yapılan İbadet:

Huşû, kulun ilâhî huzurda tam anlamıyla kulluk makamına odaklanması sonucu gönlünde oluşan bir hâldir. Muhtaç ve aciz olduğunu bilen, Allah'ın yücelik ve kemalini anlayan, yegâne ve her şeyden haberdar Allah'ın huzurunda kendini gören insan, bu huzura varışa uygun düşecek bir hal bulur ve kalbi huşû eder. İşte bu insan, Allah'tan başka her şeyden kopar ve bakışları bile bu huşû hâlinden etkilenerek kısılır.

Kur'ân-ı Kerim'de, iman ehli ve ibadetleri şöyle tanımlanmaktadır:

"Onlar namazlarında huşû eden kimselerdir."¹

1- Mehaccet'ül-Beyzâ, c.1, s.377

2- Beyyine, 5

Ayetin vurgu yaptığı huşû vasfı, Allah'ın huzurunda kulluk makamına odaklanışın sonucudur.

Bu husustaki bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:

"Allah'ı görüyormuşsun gibi ibadet et."²

Bir başka hadis ise şöyledir:

"Son namazınmış gibi namazı vaktinde kıl."³

İnsan bu hâlini her zaman korumalı ve Allah ile konuşmak için son fırsatıymış gibi namaz kılmalıdır.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Sevap bakımından en yüce ibadet, gizli olarak yapılanıdır."⁴

Bu hadis, toplum arasında yapılan (özellikle de nafile) ibadetlerin, riya ve gösteriş afetiyle tehdit edildiği gerçeğine vurgu yapmaktadır. Ancak camiide ve cemaatle namaz kılmanın, evde ve yalnız olarak namaz kılmaktan daha sevap olduğu türden İslâm'ın özellikle emrettiği hususlar, ibadetin gizli yapılması kapsamı dışındadır.

Şeytan, insanın düşmanıdır; insanı kurtuluş ve hidayet yolundan saptıracağına ve kendisi gibi ateş uçurumuna düşüreceğine dair yemin etmiştir. İşte bu düşmanlığından ötürü de insanın ibadetlerini mahvedebilmek için bütün gücüyle çalışır ve ilginç tuzaklar kurar. Bazen insanın niyetini bozarak riyaya düşürmek, ibadet ettiği için insanı kendisine sevdirmek, insanın ibadet etmesine engel olmak ve bazen de insanın kulluk yolundaki zahmetlerini heba ve heder etmek için günaha sürüklemek yönünde tuzaklar kurar.

1- Mü'minûn, 2

2- Misbah'uş-Şeria, s.8

3- Bihar'ul-Envar, c.81, s.233

4- Bihar'ul-Envar, c.67, s.251

İşte bu durum, bir çiftçinin yıpratıcı zahmetlere katlanarak elde ettiği ürünün bir kıvılcımla yanıp kül olmasına ve dumana dönüşmesine veyahut da berrak bir tas suyun içine bir haşerenin düşmesine.

İbadet de bazen riya ve günah afetiyle heder olur gider. Kendini beğenmişlikle yapılan ibadet, riya ile kılınan namaz, minnetle verilen sadaka, dedikodu ile yapılan iyilik... yanıp kül olan ve dumana dönüşen ürün gibidir.

MÜKELLEF OLMANIN ŞARTLARI

Varlıklar arasında sadece insan mükellef olma özelliğine sahiptir ve bu, insanı diğer varlıklardan ayıran özellik olmakla birlikte, insanın iftiharlarındandır aynı zamanda. Bu çağa ulaşan insan, varlığın yaratıcısı Allah'ın emirlerinin muhatabı olur ve bir takım görevlerin sorumluluğunu üstlenir.

Büyük din bilginlerinden biri, mükellefiyet çağına erme alametlerinden biri olan "bulûğ" yıldönümünü her yıl kutlamakta ve şöyle demektedir:

"Ben böyle bir günde, sorumluluk üstlenmeye ve ilâhî yükümlülükleri yerine getirmeye layık gö-rüldüm. Bu gün, kutsal ve kutlanması gereken bir gündür."

İnsanın mükellefiyet çağına girdiğini gösteren alametler özetle şöyledir:

1-Baliğ olma

Yaş bakımından baliğ olmak, erkek çocuklarının on beş yaşını bitirip on altı yaşına girmeleriyledir; kız çocuklarının ise dokuz yaşını bitirip on yaşına girmeleriyle.¹ Bazı çocukların bu yaştan önce de teklif çağına ermeleri olasılık dahilindedir.²

1- Yaşı belirlemede ölçü, hicrî kamerî yıldır.

2- Tam İlmihâl, İmam Humeynî (r.a), Hüküm: 2252

Teklif çağına eren çocuk, bütün farizaları yerine getirmek ve haramlardan da kaçınmak zorundadır; aksi taktirde günah işlemiş olur ve Allah tarafından da bunun hesabı sorulur.

Buraya kadar aktarılan, yaş bakımından baliğ olmaktadır. Baliğ olmanın diğer aşamaları da mevcut olup aşağıda belirtilmiştir:

a) Siyasî açıdan baliğ olmak: Sosyal alanlarda, siyasal bilgilerde, toplumu tanımada ve yönetim ile ilgili konularda gerekli yeterliliğe ulaşmaktan ibarettir.

b) Ekonomik bakımdan baliğ olmak: İnsanın, kendi ve toplumunun yararı doğrultusunda malını makul olarak kullanması ve de sahip olduğu malı koruyabilmesidir.

c) Evlilik bakımından baliğ olmak: Kız ve erkek çocuklarının, kendi yaşantılarını idare edebilecek ve evliliğin getirdiği sorumlulukları kabullenebilecek konuma gelip yuva kurmalarıdır.

Mükellefiyetin şartı her ne kadar baliğ olmak ise de, hem erkek ve kız çocukları teklif yaşına girmeden önce sorumluluklarını yerine getirmeyi ve de günahlardan sakınmayı alışkanlık hâline getirerek teklif çağına girmeye hazırlıklı olmalı ve hem de veliler, bu aşamadaki evlatlarını, teklif çağı döneminde sorumluluklarını tanıma ve günahlardan kaçınma açısından sorun yaşamayacak şekilde eğitmelidirler.

2- Güç Yetirme

İnsanın mükellef olması, buna güç yetirmesine bağlıdır. Adaletli Allah, kimseyi, yapamayacağı bir işten sorumlu tutmaz. Zaten bir işi yapma gücünden yoksun olan insan, o iş hakkında sorumlu değildir. Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"Allah, kimseye gücünün ötesinde bir teklifte bulunmaz."¹

3- Seçme Hakkı

Mükellef olmanın bir koşulu da insanın seçme hakkının olmasıdır. İnsanın baskı altında bulunması ve yükümlülüğünü yerine getirmesine engel olunması durumunda, görevini yapmadığı için Allah katında sorumlu tutulmaz. Bu husus, insanın hacca gitmesinin engellenmesiyle veya zorla günaha düşürülmesiyle örnekendirilebilir. Şu noktaya da dikkat etmek gerekir ki baskı altında bulunan insan, (günahsız bir insanı öldürme gibi) mecbur edildiği her günahı da işleyemez.

4- Akıl

Akıl, insanın hayvandan üstün olduğunun nedeni, mükellef olmasının şartı ve de marifet ve amelinin dayanağıdır. İnsanın mükâfatlandırılması veya azap edilmesi de akılla ilintilidir. Aklı olmayan veya yarar ve zararını teşhis etme gücünden yoksun olan insan, mükellefiyet alanının dışındadır. Bu değerli cevher, insanın varlık ve yaşamında büyük bir rol oynadığı için yüce Allah, akla ve işlevine zarar veren alkollü içki gibi şeyleri haram kılmış; ilim öğrenmek, istişarede bulunmak, yolculuk etmek ve tecrübe kazanmak gibi akıllı olgunlaşmasına ve işlerlik kazanmasına neden olan her şeyi önemle tavsiye etmiştir.

ÖLÇÜ TERAZİSİNDE İBADET

İbadetin; kulluk, Allah'ın emirlerine itaat, ilâhî tek-lifi yerine getirmek, dinî hükümlere boyun eğmek ol-duğunu daha önce belirtmiştik.

Sorumluluk çerçevesinde uygulanan ibadetlerin; niyet, içerik, yerine getiriliş niteliği ve kişinin bireysel özellikleri bakımından bir takım aşamaları vardır.

Belirli bazı şartlar gözetilerek yapılan bir ibadet, bazen doğruluk, bazen kabul olma ve bazen de kemal vasfı kazanır. Bu demektir ki ibadetler üç kategoride değerlendirilebilir:

- Doğru olan ibadetler
- Kabul edilen ibadetler
- Kâmil olan ibadetler

Şimdi bunların her birini ayrı ayrı inceleyeceğiz.

Doğru Olan İbadetler

Niyet ve yapılış şekli, ibadetleri doğru kılan iki temel öğedir. İbadet eden insan, bir yandan riya ve gösterişten uzak kalarak sadece Allah'a yakın olma ve emrini uygulama niyeti taşımalı ve öte yandan da bu kutsal niyetle yaptığı ibadette, en küçük ayrıntılara kadar dinin emrini gözetmelidir.

Amelin halis olması ve ibadetlerin ilâhî niyet taşı-ması, insanlardan övgü ve teşekkür beklentisi içinde ol-mamak anlamındadır. İnsan bütün gayretiyle Allah için

çalışmalı ve kulluğunun mükâfatını da Allah'tan dilemelidir.

İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Halis amel, Allah'tan başka kimseden övgü beklemediğin ameldir."¹

İbadeti doğru kılan bir diğer husus da kişisel zevk, beğeni ve günün modasına uygun olarak değil, dinî emirleri gözeterek ibadet etmektir. Namaz nasıl, ne zaman sessiz, ne zaman sesli, ne vakit oturarak, ne vakit ayakta, ne zaman dört rekât ve ne zaman iki rekât kılınır... gibi hususlarda ilâhî emirler gözetilmelidir.

Yüce Allah Resulü (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Sünnete uygun olmayan ne sözün, ne amelin ve ne de niyetin hiçbir değeri yoktur."²

Biri size "Bu noktadan hareket ederek şu yöne doğru yüz adım git ve orada gömülü olan hazineyi çıkar, götür." der ve siz de aynen bunu uygularsanız, hazineye ulaşabilirsiniz ancak; ama eğer bir kaç adım ileri gidecek veya geri kalacak olursanız, hazineyi bulmamakla kalmayıp beyhude zahmet de çekmiş olacaksınız.

Bir dostunuza telefon etmek istiyorsunuz; numarayla eksik veya fazla tuşlayacak olsanız, aradığınız kişiye ulaşamayacaksınız.

Anahtarın bir dişlisinin eksik veya fazla olması durumunda, kapı veya kilidi açamayacağınız malumdur.

Bazen insan, sapkınlığından dolayı ibadetin şeklinde değişiklik yapar. Bu, ya inattan ya aydın ve keramet sahibi görünme dürtüsünden ya da bilgisizlik gibi nedenlerden kaynaklanır.

Oysa ki kulluk, ibadetin şeklinde dahi tasarrufta bulunmaksızın dinin ön gördüğü biçimde ibadet et-

1- Bihar'ul-Envar, c.67, s.230

2- Kısar'ul-Cümel, c.2, s.73

mektir. "Doğru olan ibadet" ancak bu durumda yapılmış olur.

Kabul Edilen İbadetler

İbadetler, niyet ve şekil bakımından doğru olmakla birlikte, insanı Allah'a yakınladıştır ve O yuce zatın rızasını kazandırır nitelikte ise ancak Allah katında kabul edilir. Niyet ve şekil bakımından doğru olduğu hâlde insana olgunluk kazandırmayan ve ruhunu arındırmayan, genel anlamıyla ibadet ve özel anlamıyla da namaz, şifa vermeyen bir ilaca veyahut alıcısı olmayan bir metaya benzer.

Bazen ibadetin getirisi, sadece insanı azaptan kurtaracak ve bazen de kulu Allah katında sevdirerek ibadetinin kabul olmasına neden olacak bir düzeydedir. Ayet ve hadislerde, ibadetlerin Allah katında kabul görmesine neden olan birçok etkenlere vurgu yapılmıştır. şimdi örnek olması bakımından bunların bazılarına değineceğiz:

1) İnanç Boyutunda "İman"

Yuce Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"Erkek ve kadından her kim inanmış olarak iyi bir iş yaparsa, onu hoş bir hayatla yaşatırız."¹

Başka bir ayette ise şöyle buyurmuştur:

"Kim imanı inkâr ederse, şüphesiz amelleri boşa gider."²

Allah'a imanı olmayan kimse, ibadetlerinin Allah katında kabul edilmesini nasıl bekleyebilir?

1- Nahl, 97

2- Mâide, 5

2) Siyasî Boyutta "Velâyet"

İbadetleri doğru ve ilâhî rotasında karar kılan şey, Allah katından seçilmiş bir önderin yolunu izlemektir. Doğru ibadet çizgisi, ancak böylesi bir önderlik ve velayet sayesinde faydalı olur; aksi taktirde bu ibadetin ya hiçbir özelliği olmayacak ya da Allah yolu düşmanlarının hedefine hizmet edecektir.

Yolculuğa çıkmak isteyen insanlar, ancak yol-iz bilir ve güvenilir bir şoförle yolculuk edecek olsalar, menzile varacaklardır. Güvenilmeyen, acemi veya sarhoş bir şoförle yola çıkmak, yolcuları menzilden alıkoymakla birlikte hayatî tehlikelerle de burun buruna getirecektir.

Günümüzdeki İslâm ülkeleri, en değerli kanunlara ve İslâmî öğretilere sahip oldukları hâlde, masum önderlere veya onlara vekalet edenlere boyun eğmedikleri ve tağut yönetimine teslim oldukları için zilletle düşmüş ve bölünmüşlerdir.

İbadet, ancak doğru önderlik sayesinde asıl manasını bulur ve Allah katında kabul edilir.

İmam Muhammed Bakır (a.s) bir hadisinde şöyle bu-yurmuştur:

"Allah katından imamı olmaksızın Allah'a yakınlaşmak amacıyla zahmetlere katlanarak ibadet eden kimsenin ameli kabul olmaz."¹

Bir başka hadis ise şöyledir:

"Yüce Allah, bizim velayetimizi kabul etmeyen kimsenin amelini yüceltmez."²

3- Ahlâkî Boyutta "Takva"

Yapılan iyilikler, ancak takvadan kaynaklandığı taktirde Allah katında kabul edilir. Allah için yapılan kul-

1- Vesâil'uş-Şia, c.1, s.90

2- Usul-u Kâfi, c.1, s.430

luğun kabul edilmesi, takvaya ve g nahtan sakınmaya bağlıdır. Kur'ân-ı Kerim, Allah için kurban sunan ve birininki kabul edilirken diğerinin reddedilen Habil ve Kabil'in öyküsünü hatırlattıktan sonra Şöyle buyurmaktadır:

"Allah sadece takva ehlinde kabul eder."¹

alıntı mallarla yoksullara yapılan iyilik, Allah katında kabul edilmeyecektir.

İnsanların hakkını gasp edip namaza duran insanın namazı elbette ki geri çevrilecektir.

Namaz kılmaksızın yapılan cihat, zulümden kaınmaksızın kılınan namaz, iftira ve dedikodudan sakınmaksızın yapılan hac, Müslümanların namusuna kötü gözle bakmaktan arınmaksızın kılınan gece nafillesi... yüce Allah katında kabul görmeyecektir. Çünkü bu ameller takva yoksunudur ve takvadan yoksun ameller de hayır amellerden addedilemez.

4) Ekonomik Boyutta "Yoksullara Yardım"

Yoksul insanlar, Allah'ın mazlum kullarıdır. Bu mazlum ve mahrum kullara yardım edilmeksizin yapılan kulluk ve ibadetin Allah katında hiçbir değeri yoktur.

Genel olarak ayet ve hadisler, namaz ve zekâtı yan-yana zikretmiştir. Çünkü namaz, kulun Allah ile ve zekât ise insanın Allah kullarıyla olan bağıdır.

İmam Rıza (a.s) Şöyle buyurmaktadır:

"Zek t vermeyenin kıldığı namaz kabul değildir."²

İnsan, malına taalluk etmiş olan fakir hakkını  dememekle hem günah işlemiş olur, hem malına haram karıŐır ve sonuç olarak da ilâhî çizgiden sapmıŐ olur.

1- Mâide, 27

2- Bihar'ul-Envar, c.93, s.12

5- Sosyal Boyutta "İyi Geçinme"

İslâm toplumu, Müslümanlar arasındaki sarsılmaz bağlar ve kardeşlik duyguları temeline kuruludur. Bu bağların kopmasına, vahdetin bozulmasına, kişilik haklarının ayak altına alınmasına neden olan her şey dince yerilmiş ve ibadetlerin kabul olmasını engelleyen etkenler olarak tanımlanmıştır. Gıybet, iftira, bölücülük, ara bozuculuk, kötü ahlâk, çirkin tavır, insanları incitme, rahim bağlarını koparma... kardeşlik duygularını zedeleyen ve vahdeti bozan etkenlerin örnekleridir.

Rahim bağlarını korumak, güzel ahlâk, insanlara sevgi ile yaklaşmak, iyimser olmak ise Allah'ın rızasını kazanmaya ve amellerin kabul olmasına neden olur. Madde-ler hâlinde sıraladığımız hususlarda pek çok hadis rivayet edilmiştir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Müslüman bir kadın veya erkeğin gıybetini eden kimse, gıybetini ettiği şahsı razı etmedikçe kırk gün boyunca kılmış olduğu namazlar ve tutmuş olduğu oruçlar kabul olmaz."¹

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), bir hadisinde Ebuze-r'e hitaben şöyle buyurmuştur:

"Ey Ebuzer, din kardeşine küsüp uzaklaşmaktan sakın! Zira ilişkiyi kesmek, amelin kabul edilmemesine neden olur."²

İmam Cafer Sadık (a.s) da bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Sirkenin balı bozduğu gibi, kötü ahlâk ve çirkin davranış da ameli bozar."³

1- Cami'us-Seadat, c.2, s.234

2- Mekarim'ul-Ahlâk, s.554

3- Usul-u Kâfi, c.2 s.321

6- Ailevî Boyutta "Hakları Gözetmek"

Bir çatı altında yaşayan eşlerin, birbirleri üzerinde karşılıklı hakları vardır. Karısını inciten kocanın ve kocasını inciten kadının namaz ve iyi amelleri Allah katında kabul edilmez.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Baba ve annesine, kendisi hakkında zulmetmiş olsalar bile, hiddetle bakan kimsenin namazı Allah katında kabul edilmez."²

Kul ile Allah arasında oluşturulan bağ, aile fertlerinin karşılıklı hak ve görevlerinin gözetilmesi durumunda faydalı olacaktır.

Namaz, ruhun miracı ve maneviyat merdivenidir. İnsanın miraca çıkması, bu merdivenin ayaklarının sağlam ve sarsılmaz olmasına bağlıdır. Allah ile irtibatın sarsılmaz temelini, aile bireyleri arasındaki güzel ve doğru ilişkiler oluşturmaktadır.

Kabullük Alâmeti

Buraya kadar belirtilen şartları gözetmeli, namazlarımızın faydasız ve kulluğumuzun da etkisiz olmasına dikkat etmeliyiz. Sırf yükümlülüğü yerine getirmek yeterli değildir; ibadete emreden Allah'ın kabul edeceği şekilde sorumluluğumuzu ifa etmeliyiz.

Müminler Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Amelin özünden çok, kabul edilmesi yönünde titiz davranın."³

İbadetlerimizin yüce Allah katında kabul edildiğini nasıl anlarız?

İmam Cafer Sadık (a.s) ibadetlerin kabullük alametini şöyle açıklamaktadır:

1- Vesâil'uş-Şia, c.14, s.116

2- Usul-u Kâfi, c.2, s.349

3- Bihar'ul-Envar, c.67, s.173

"Kıldığı namazın kabul edilip edilmediğini bil-mek isteyen kimse, namaz kıldığı hâlde günaha ve kötölüğe düşüp düşmediğine bak-sın; her ne ölçüde günaha düşmekten alıkoy-muşsa, o miktarı kabul edilmiştir."¹

Kâmil Olan İbadetler

Doğruluk ve kabullük şartlarına ek olarak bazı ko-şullar da vardır ki ibadetin kâmil olmasına neden olur.

Kâmil ibadetler, aşağıda belirtilen şartlara sahip olan ibadetlerdir.

a) En Zor Olan İbadet

İbadetin zorluğuna katlanmak, tembelliği yenmek, ibadet için bedeni sıkıntıya düşürmek, aşk ile ve dü-zenli olarak ibadet etmek gerekir.

Müminlerin Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"En üstün amel, yerine getirmek için ken-dini zorladığın ameldir."²

En zor anlarda Allah Resulüne (s.a.a) yardım et-mek, yaya olarak haccı ve kutsal türbeleri ziyaret et-mek, can ve mal ile Allah yolunda gayret etmek, din için zorlukları göğüslemek... ibadeti kâmil kılan etken-lerdendir.

b) Düzenli ve Sürekli Olan İbadet

İnsan, ibadet hususunda da belli bir program üze-re hareket etmeli ve bunu hiç aksatmamalıdır. Hadis-ler, mümin insanın, kendi zaman ve işlerini taksim etmesi ve belli bir zamanı da Allah'a kulluk için ayır-ması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

1- Bihar'ul-Envar, c.79, s.198

2- Kısar'ül-Cümel, c.2, s.74

c) Daha Önemli Olan İbadet

İnsan, önem bakımından işlerini kıyaslamalı ve daha önemli olanları ön plana taşımalıdır.

İnsan, kendi akrabaları arasında yoksul varken başkalarına sadaka veremez.

Müstehap ameller, farizalara zarar veriyorsa, onları terk etmelidir.

Müminlerin Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Nafile ameller farizalara zarar veriyorsa, (Allah'a) yakınlık getirmez."¹

d) Bereketli Olan İbadet

Bazen bir amelin kâmil olması, bereketli olmasına bağlıdır. Yani insan, hayrı ve faydası geçici olan ameller yerine, kalıcı ve kapsamlı olanları seçmelidir.

e) Öncülük Edilen İbadet

İyiliklerde öncü olmanın, yapıcı ve hayırlı işlere doğru koşmanın kendine has ayrıcalıkları vardır.

İslâm'ın gurbet günlerinde Müslümanlığı seçmek, elbette ki Müslümanların güçlenmesinden sonra Müslüman olmaktan daha üstündür.

Namaz vaktinin girişiyle eş zamanlı olarak namaza durmak ve yüce Allah'ın rızasını getiren işlerde yarışmak ve öncü olmak gerekir. "Acele edin" ve "Yarışın" türünden Kur'ân ve hadislerde tekrarlanan ünlemler, ibadetlerin kâmil olmasının yarışmada saklı olduğunu ifade etmektedir.

f) Sürekli ve Gönül Ferahlığı İle Yapılan İbadet

Münafıklar, tembellik ve halsizlikle namaz kılarlar. Şüpheciler, ibadet ederken şüphe, kopukluk ve tembelliğe düşerler.

1- el-Hayat, c.1, s.3180

Kâmil olan ibadetler, gönül ferahlığıyla ve sürekli olarak yerine getirilen ibadetlerdir. Nicelik olarak az ve nitelik olarak sürekli yapılan ibadet, insanı yoran ve sonuç olarak da bıkkınlık getiren çok ibadetten daha üstündür.

Yüce Allah, meleklerin ibadetini şöyle vafsetmektedir:

"Gece gündüz hiç yorulmadan Allah'ı tesbih ederler."¹

g) Basiret ve Yakınle Yapılan İbadet

Bilinçli olarak ve yakın hâlinde yapılan ibadet, yüzeysel ve yakın yoksunu ibadetlerden kat kat üstündür.

Bu husustaki bir hadis şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz ki az ama sürekli ve yakın hâlinde yerine getirilen bir amel, Allah katında, yakın olmaksızın yapılan fazla amelden daha üstündür."²

Bu alanda konu edilebilecek daha başka koşullar da vardır; ancak bu kadarının yeterli olduğunu düşünüyor ve bu kadarıyla yetiniyoruz.

1- Enbiyâ, 20

2- Usul-u Kâfi, c.1 s.57

VAHİY AYNASINDA NAMAZ

Buraya kadar aktardıklarımız, ibadetle ilgili konulardı. Hemen belirtmek gerekir ki ibadet, farklı fert ve örnekleri içeren genel bir kavramdır ve namazla sınırlandırılmaz. Hac, oruç, iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak, cihat, helal kazanç elde etmek için çalışma, insanlara hizmet, ilim öğrenme ve öğretme, Kerbela şehitlerine yas tutma, anne ve babaya iyilikte bulunma, öksüzlere şefkat gösterme, humus ve zekât verme... gibi ameller de ibadet kavramı içinde yer almakla birlikte, ibadetler arasında namazın şahsına munhasır bir yeri vardır. Namaz, Allah'a kulluğun en görkemli ve seçkin örneğidir.

Namazın vasıfları, felsefe ve hikmeti, etki ve getirileri, kılınış tarzı, yer ve zamanı ayet ve hadislerde çok geniş bir yelpazede ele alınmış ve işlenmiştir. Bu hususlara eğilmek, takdir edersiniz ki daha fazla zaman ve mesai gerektirir. Ancak yine de Kur'ân ve hadisler ışığında konuya yaklaşacak ve İslâmî öğretiler denizinden namaz hakkında bir kaç damla olsun sunacağız.

Namaz, ibadetlerin en yücesi ve peygamberin de en önemli tavsiyesidir.

Hız. Lokman, oğluna namazı tavsiye eder.¹

Hız. İsa (a.s) daha beşikte şöyle der:

1- Lokman, 17

"Allah'ım bana namaz ve zekâtı vacip kılmıştır."¹

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) şöyle tanımlar:

"Gözümün nurlanışı namazdır."²

Namaz, insana Allah'ı hatırlatan bir farıza³ ve yüce Allah'ın insanlarla olan ahdi, peymanıdır.⁴

Namaz, din ve mektebin simasıdır.⁵

Namaz, ululanmanın dermanı, devasıdır.⁶

Namaz, Allah'ın nimetlerine karşılık şükür vesilesi, dinin direği, cennetin anahtarı, insanları tanıma ölçüsü, günahları yok eden ve insanın ruhunu arındıran vesiledir.

Namazın bütün şartlarını gözeterek günde beş kez Allah'ın huzurunda durmak, bahşetmiş olduğu nimetleri hatırlamak, istek ve dilekte bulunmak kirleri temizleyen bir nehirde yıkanmaya benzer.⁷

Ahirette sorulacak ilk soru namaz hakkında olacaktır; namazın kabul edilmemesi durumunda, diğer ameller de kabul edilmeyecektir.

Namaz, şartlar ne olursa olsun; savaş, mecburi haller, hastalık... da dahil olmak üzere insanın boyundan düşmeyen tek ibadettir.

Namaz, Allah'ın huzurunda kulluk ve tağutlara ise isyan ilanıdır.

Namaz, Hz. İbrahim'in (a.s) tevhidî dinini, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini ve İmam Hüseyin'in (a.s) mektebini korumak ve ihya etmektir.

1- Meryem, 31

2- Bihar'ul-Envar, c.74, s.77

3- Tâhâ, 4

4- Kenz'ül-Ummal, c.7, s.279

5- Furu-u Kâfi, c.1, s.270

6- Nehc'ül-Belâğa, Süphi Salih, Kısa Sözcükler: 252

7- Vesâil'uş-Şia, c.3, s.7

Namaz, Allah aşıkları için tadına doyum olmayan ve münafıklar içinse ağır bir ibadettir.¹

Namaz, Allah'ın huzuruna varmak ve şeytanı me-yus etmektir.

Namaz, her zerresi yüce Allah'ı tenzih eden, ilâhî huzurda ibadet ve secde eden bütün evrenle bütünleşmektir.

Müminler Emiri Ali'nin (a.s) Siffin Savaşı'nda ve İmam Hüseyin'in (a.s) de Kerbela'da Aşura günü savaşı bırakarak ilâhî aşkla namaza durmaları, namazın önemini vurgulayan en güzel örneklerdir.

Müminler Emiri Ali (a.s), bu davranışını eleştiren adama şöyle buyurdu: "*Namaz kılmaları için bunlarla savaşıyor muyuz?*"

Şehitler Efendisi İmam Hüseyin'e (a.s) hitap ettiğimiz ziyaretnâmede şöyle demekteyiz:

"Şahadet ediyorum ki, sen namazı ayakta tuttun, ihya ettin."²

Zorluk ve sıkıntılara düşen bir insanın yüce Allah'ı anarak yardım dilemesi, elbetteki huzur kaynağı ve kurtuluş vesilesi olacaktır.

Namaz, Allah'a iman edenlerin sığınağıdır. Bu yüzden de Kur'ân-ı Kerim, iman edenleri sabır ve namaza emretmekte ve şöyle buyurmaktadır:

"Sabır ve namaz vesilesiyle Allah'tan yardım dileyin."³

İmam Cafer Sadık (a.s), ömrünün son anlarında bütün akrabalarını bir araya topladı ve ettiği vasiyetinde namaz hakkında şöyle buyurdu:

"Namazı hafifseyen kimse, şefaatinize asla na-il olmayacaktır."

1- Bakara, 45

2- Mefatih'ül-Cinan, "Vâris Ziyaretnâmesi"

3- Bakara, 45

Namaz, İslâm ile küfr arasında sınırdır; namazın farz olduğunu bildiği hâlde kılmayan kimse İslâm sınırından çıkmış olur. Namaz kılmayarak Allah ile arasındaki bağı koparan kimse, Müslüman olduğunu nasıl iddia edebilir?

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Namazın farz olduğunu bildiği hâlde kılmayan kimse, şüphesiz ki (amel bakımından) küfre düşmüş olur."¹

Müminler Emiri Ali (a.s) da şöyle buyurmuştur:

"Namazı zayi eden kimse, başka şeyleri daha çok zayi edecektir."²

Namaz, insanın bütün kalbiyle ve ruhunun derinliklerinden Allah'a yönelmesi ve de O'ndan başka her şeyi gözden silmesi gereken bir konumdur.

İnsan yüce Allah'ı diri, hazır ve nazır bilmelidir ki ibadete durduğunda da huzura varışı bütün kalbiyle hissedebilsin.

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Namaz hâlinde olan insan, Allah'tan başkasına yöneldiği an Allah şöyle buyuracaktır:

Kime yöneliyorsun, benden başka mabut mu var?

Benden başka gören, gözeteni mi var?

Benden başka bağışlayan biri mi var ki ona yönelesin?

Bana yönelecek olsan, ben de meleklerimle birlikte sana yöneleceğim..."³

1- Mehaccet'ül-Beyzâ, c.1, s.301

2- Vesâil'uş-Şia, c.3, s.19

3-Müstedrek'ül-Vesâil, c.1 s.173

Namaz, Nimetin Şükrüdür

Her nimet ve iyilik, insanın teşekkür etmesini gerektirir. İnsan, kendisine yapılan iyilik karşısında hem dili ve hem de davranışıyla teşekkür eder.

Biz insanlar, yüce Allah'ın kullarıyız ve bahşetmiş olduğu nimetlerle kuşatılmışız. Her bir nefeste yüzlerce nimet vardır ve bu nimetlere de binlerce kez şükretmek gerekir. Bir anlık olsun gönül gözümüzü açmaya görelim yeter ki, işte o zaman yüce Allah'ın hakkımızdaki lütuf ve inayetini görecek ve ister istemez şükredeceğiz.

Namaz, yüce Allah'ın sayısız nimetlerine karşılık şükretme vesilesidir.

Yüce Allah, insanı yaratmış ve maddî-manevî yaşamının bütün ihtiyaçlarını karşılamıştır; akıl, zeka ve yetenek vermiştir.

İnsanın mutlu olması için yağmur, ağaçta yaprak, denizde balık, gökte kuş, güneşe ışık, akıl hidayeti, masumların velayetini, vicdanın kılavuzluğunu yaratmış ve insana bağışlamıştır.

Allah'ı daha iyi tanıyabilmemiz için bedenimize uygun azalar, faydalı duyular, şefkatli eğiticiler, önümüzde baş eğer bir tabiat... yaratmıştır.

Dudaklarımız yumuşak olmasaydı, konuşamazdık.

Baş parmağımız olmasaydı, yakamızı bile ilikleymeزدik.

Sular tuzlu veya acı olsaydı, ağaçlar yeşermezdi.

Yer çekimi olmasaydı, güneşle aramızdaki mesafe daha az olsaydı, doğarken emmek nedir bilmeseydik, konuşamasaydık, görmeseydik, akıl nimetinden mahrum olsaydık... yaşantımız daha farklı olacaktı.

Kur'ân'ın buyurduğu gibi saymakla bitmeyen ilâhî nimetler şükretmeyi gerektirmiyor mu? Allah'ın nimetleriyle kuşatılan insanın, nimet sahibinin huzurunda şükretmemesi insafa sığar mı?

Namaz, her şeyimiz ve her hâlimizle borçlu olduğumuz, veli nimetimiz Allah'a şükretmektir.

İvedilikle belirtmek gerekir ki insanın şükretmesinin faydası insanın kendisine dokunacaktır, Allah'a değil. Öğrencinin öğretmene teşekkür etmesi, öğretmene bir şey kazandırmayacak ve öğrencinin olgun kişiliğinin yansıması olarak addedilecektir.

Allah'ın vermiş olduğu nimetlerden bir ömür boyunca yararlanan ve buna karşılık da kulluk sunmayan ve teşekkür etmeyenler, kör bir gaflete düşmüşlerdir.

Namaz Kılma Adabı

Şükür ve kulluk amacıyla Allah'ın huzuruna varabilmek kalbin temiz, niyetin halis, eylem ve söylemin ilâhî, din kökenli sağduyu, dilin gûnahtan arınmışlığını, çehrenin asi damgası yememiş olmasını gerektirir.

Kalbin Allah'a yönelik ve dönük olması, namazın gerekli adabındandır.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Namaza durduğunda dünyadan ve dünyevî her şeyden ümidini kesmeli, tek amacın Allah'a yönelmek olmalıdır. Unutma ki adaletin tecelli edeceği bir günde ilâhî mahkemeye sen de çıkacaksın."¹

Namaz, bu zahirî ve batınî adaba ve de doğruluk, kabullük, kâmillik şartlarına sahip olduğu taktirde Allah katına yücelme liyakatı kazanır.

Namazın adabı üç kısımdır:

1- Namaza başlamadan önce yapılanlar (mukaddimat)

2- Namaz esnasında yapılanlar (mukarinat)

3- Namaz bittikten sonra yapılanlar (takibat)

1- Mehaccet'ül-Beyzâ, c.1, s.382

NAMAZIN MUKADDİMATI

1- Taharet

İnsan namaza başlamadan önce abdest almalıdır. İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Namaz ancak abdestle olur."¹

Abdest imandan bir parçadır ki insana nur kazandırır, neşat getirir, tembelliği yok eder, bedeni temizler ve de insanı namaza hazırlar.

Feyz-i Kaşanî şöyle demiştir:

"Bir anda maddiyattan koparak manevî yolculuğa çıkmak çetin bir meseledir. İşte abdest, yavaş yavaş insanı bu yolculuğa hazırlar."²

Abdest, küçük günahların keffaretidir. İnsanın her zaman, her yerde ve hatta uyumak isterken bile abdestli olması sevaptır. Abdestli olmaksızın Kur'ân'ın yazısına, Allah'ın, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamlarının ismine dokunmak haramdır. Taharet, Allah'ın huzuruna varmanın izni konumundadır.

Taharetin de bazı aşamaları olduğu unutulmamalıdır. Bu, şöyle örneklendirilebilir:

- Bedenin necasetten temizliği

1- Vesâil'uş-Şia, c.1, s.256

2- Mehaccet-ül-Beyzâ, c.1, s.281

- Beden azalarının günah ve hatalardan temizlenmesi
- Ruhun ahlâkî pislik ve çirkinliklerden temizlenmesi.¹

Gusül ve Teyemmüm

Cünüplünün veya her hangi bir nedenden dolayı gusletmesi gereken insanın abdest alması yeterli değildir ve namaz kılabilmesi için gusletmesi gerekmektedir. Bazen de namaz kılmak isteyen kimsenin su bulamaması veya zararlı olduğu için suyu kullanamaması veya vakit darlığından dolayı gusledememesi ya da abdest alamaması veya sadece içeceği miktarda suyunun var olması... gibi durumlarda toprağa teyemmüm etmelidir.

Abdest, gusül ve teyemmüm hakkında bilinmesi gereken çok şeyler vardır, dileyenler ilmihal kitaplarına baş vurarak öğrenebilirler.

2- Namaz Kılınan Giysi ve Namaz Yeri

Namaz kılan insanın bedeninin örtülü olması hem uygun ve hem de gereklidir. Örtülü olması gereken miktar, namaz kılanın cinsiyetine göre değişir. Erkeğin, avret yerlerinin örtülü olması bir zorunluluk ve göbekten dizlere kadar olan bölümün örtülü olması da nafiledir. Kadın ise (yüzü, bileğe kadar el ve ayakları hariç) bütün bedenini örtülü tutmalıdır.

İnsanın giyerek namaz kıldığı elbise temiz ve de mubah olmalıdır. Namaz kılan insanın elbisesiyle bağlantılı olan bazı nafileler de vardır ki namazın sevabını artırır. Bunlar şöyle örneklendirilebilir: Namaz kılan insanın akik yüzük takması, beyaz elbise giymesi, ayrıca kirli, dar, siyah ve necasetten kaçınmayan kimselerin elbiselerini giymemek...

1- Mucehhet'ül-Beyzâ, c.1, s.281

Namaz kılınan yer de mubah, temiz ve hareket etmeyen/durağan olmalıdır. Başkasının mülkünde, izni ve rızası olmaksızın namaz kılınamaz.

Bu şartların gözetilmesi, hem muâşeret kurallarının ve hem de insanların haklarını gözetmenin gereğidir.

Namaz giysi ve yeri hususunda ilmihâl kitaplarından daha detaylı bilgi edinilebilir.

3- Kibleyi Tanıma

İnsan kible yönünde namaz kılmalıdır. Biz Müslümanların kiblesi mukaddes Kâbe'dir.

Yüce Allah özel bir yön ve cihetle sınırlı değildir; her nereye yönelecek olsak, Allah'ı bulacağımız kesindir. Kur'ân-ı Kerim, bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Doğu da, batı da Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü oradadır."¹

Ancak ne var ki, tevhit evinin kurcusu İbrahim'in (a.s) anısını yaşatmak, kalplerimizi kutsal bir yere yöneltmek, ibadî yönde ibadet ve namaz ehliyle aynı düzen ve uyumu sağlayabilmek... için Kâbe yönünde namaz kılmakla yükümlüyüz.

Sadr-ı İslâm'da "Beyt'ül-Mukaddes" yönünde namaz kılan Müslümanlar, Yahudilerce alay edilmiş ve "Kiblesiz Müslümanlar bizim kiblemize doğru ibadet ediyorlar." sözüyle aşağılanmışlardı.

Yüce Peygamberimiz (s.a.a) de bundan üzüntü duyarak Allah'ın emrini bekleyedurmuştu ve nitekim vahiy meleği **"Nereden (yola) çıkarsan, yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir."**² ayetini getirmişti.

1-Bakara, 115

2- Mescid-i Haram'ın kible olarak belirlenmesi, Bakara Sûresi'nin 142-149. ayetlerinde geniş bir şekilde yer almıştır.

Yüce Allah indirdiği bu ayetle Müslümanların, kible konusunda kendilerine dayalı ve bağımsız olmalarını tak-dir buyurmuştur.

İslâm ümmeti de bu emirden yola çıkarak namaz kılarken, dua ederken, hayvan keserken, uyurken ve yemek yerken bile kibleye doğru yönelirler.

Bedenin zahirî anlamda Kâbe'ye yönelişi, kalp ve ruhun da ilâhî yön ve cihete yönlendirilmesini çağırış-tırmaktadır. Böylece bir Müslüman, her yer ve her durumda Allah'ı anmış ve tevhit inancının bir yansımını taşımış olur.

Kâbe Hz. İbrahim (a.s), Hz. İsmail (a.s) ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) yadigârıdır; Hüseyinî (a.s) hareketin başlangıç noktası ve de İmam-ı Zaman'ın (a.s) evrensel kıyamındaki dayanağıdır.

4- Ezan

Ezan, Müslümanların tevhit şiarıdır.

Ezan bir duyurudur; Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in (s.a.a) risaletini, İmam Ali'nin (a.s) velayetini, namaz sayesinde doğruluğa ulaşılabileceğini içerir.

Ezan, hayalî mabutları yeren bir haykırış ve aynı zamanda da İslâm inancını tanıtan ulvî bir şiarıdır.

Bilal Habeşî, insanları namaza çağırın ilk müezzin olma özelliğini taşımaktadır.¹

Bilal'ın müezzin oluşu; renk, ırk ve servet gibi yapay değerlerin İslâm dini açısından değer teşkil etmediğini, bilakis takva ve iman gibi olguların değer teşkil ettiğini göstermektedir.

Ezan, hem Müslümanları cemaat namazına davet eden ve hem de huzura varacak insan için ön hazırlık o-luşturan bir sesleniştir.

1- Sefinet'ül-Bihar, c.1, "b.l.l" maddesine bakınız.

Melekûti terennümü dalga dalga büyüyen ezan, bir yandan müminlerin kalbine ilâhî cezbe damıtırken, diğer yandan da kâfirlerin korku ve gazabını arttırır.

"İslâm Fedaileri Örgütü" lideri şehit Nevvab Safevî şöyle demişti arkadaşlarına: "Nerede olursanız olun, öğle ve akşam vakti girdiğinde yüksek sesle ezan okuyun!"

Şehit Safevî'nin arkadaşları tarafından okunan ezanlar, tağut düzeni bekçilerinin kalbinde büyük bir korku yaratmıştı.

İşte bu, "*Ezan yüksek sesle okunduğunda şeytan öfkelenip kaçar.*"¹ hadisinin bir yorumudur.

İngiliz politikacı Gladstone'in parlamento konuşmalarının birinde sarf ettiği şu sözleri şimdi daha iyi anlayabiliriz:

"Muhammed'in (s.a.a) adı minarelerde anıldıkça, Kâbe sapaşlam ayakta kaldıkça ve Müslümanların hidayet kitabı Kur'ân var oldukça İslâm ülkeleri üzerindeki politikamızı uygulayabil-memiz mümkün değildir."²

Gerçek şu ki ezan, bâtili rezil ve düşmanı mağlup eden tevhit şiarıdır.

Müşrikler ve kâfirler hoşlanmasa da ruhumuzun derinliklerinden haykırıyor ve bütün dünyaya duyuruyoruz:

Allah-u Ekber...

Allah-u Ekber...

La ilâhe illallah...

Muhammed-un (s.a.a) Resulullah...

1- Kenz'ül-Ummal, c.7, s.692

2- Tefsir-i Nümune, c.4 s.438

NIYET; İÇTENLİK VE SAMİMİYETİN ZUHURU

Niyet, bir ibadet olarak namazın başlangıç faslı, ilk farzı ve aynı zamanda da her amelin değerini belirleyen bir ölçüdür.

Niyet açısından sorunlu olan bir ibadet, bir işe yaramayacağı gibi, ibadet eden şahsa da zahmet ve eziyetten başka bir şey kazandırmayacaktır.

Namaz da bir ibadet olması hasebiyle, namaz kılan insanın niyeti her türlü şüphe ve riyadan arı olmalıdır.

Başta namaz olmak üzere her amelin niyet ve ihlasının önemini göz önünde bulundurarak, niyet eksikliksiz nispeten geniş bir konuya eğilmek yararlı olacaktır.

Niyet Nedir?

Her amelin bilinç üzere yapılaş bir neden ve gayesi vardır ki bu, amelin niyetinden ibarettir. İbadetin gerçekleştiriliş de ilâhî nedene dayalı olmalıdır.

Namaz da bir ibadet olduğuna göre, Allah'ın emrine itaat etmek suretiyle O'nun rızasını kazanmak ve böylece de O'na daha yakın olmak amacıyla kılınmalıdır.

Böylesi içten ve samimi niyetten kaynaklanan ibadet ve namaz, insanın Allah'a yakınlaşmasına neden olur. Bahsi edilen niyetten yoksun ibadetin ürünü

ise, Allah'tan uzaklaşmaktan başka bir şey olmayacaktır.

Niyet, amele ve yapılaş amacına dönük olarak taşınan bilinçtir.

Namazın kılınış amacı, "Allah'ı anmak"tır; ki bu amaç, her zaman için namaz kılan şahsın kalp ve düşüncesine hakim olmalı ve aynı zamanda da gönül yurdunu maddî ereklerden, halkın rızasını kazanmaktan, riya ve gösterişten arındırmalıdır.

Tehlikeli bir yola, tehlike bildiren bir çok tabela asılır.

Allah'a kulluk yolu da amel, düşünce ve niyeti tehdit eden birçok tehlikelerle doludur. Bu tehlikelere dikkat çekme bağlamında dinî kaynaklar ve din önderlerinin tavsiyeleri, "fillah", "lillah" ve "fi sebilillah" gibi tabirlere önemle eğilmiştir. Namaz, zekât, cihat, hicret, şahadet ve infakın Kur'ân-ı Kerim'de yetmiş defa "fi sebilillah" ünlemiyle kullanılması, bu gerçeğin bir örneğidir. Bu demektir ki ameller, ancak ilâhî renge boyanmakla değer kazanır ve ebedileşir.¹

Halis niyet sayesinde az iş artar; küçük bir amel yücelir; miktarı az olan bir infak, büyük bir mükâfat kazanır; dünyevî ve maddî bir iş, uhrevî ve manevî bir işe dönüşür.

Ömrünü oruç, cihat, infak gibi ibadetle geçiren, ancak ibadetlerinde Allah rızasını gözetmeyen bir insanın bütün amelleri zayi olur gider. Allah rızası için muhtaç birine yapılan çok küçük bir yardım, cihadın her hangi bir aşamasına katılım, bu uğurda atılan bir adım ve kısacık bir secde dahi Allah katında mahfuzdur ve ilâhî mükâfata müstahaktır.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

1- "Allah'ın boyası(dır bu verilen); Allah'ın boyasından daha güzel boyası olan kimdir?" (Bakara, 138)

"Yaptığı az bir ameliyle Allah'ı dileyen birinin amelini, Allah, onun dilediğinden daha çok gösterir. Her kim de Allah dışında bir amaçla çok iş yapsa bile Allah, onları, duyan herkesin gözünde küçük gösterir."

Kalpler Allah'ın elindedir ve insanların sevgisini kazanmak da Allah'ın dilemesiyle gerçekleşebilir ancak. Buna binaen, insanların sevgisini kazanmak isteyen bir insan, bunu da "kalpleri değiştiren" Allah'tan istemelidir.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Kalp Allah'ın harimidir; Allah'tan başkasını Allah'ın hariminde oturtmayın."

Bir şiirde şöyle deniyor:

"Başkasının değil de bu kalp senindir diye
Kalp yolunda oturmuş, kapıcı olmuşum ben
Haşa, senden başkası bu kalbime girerse
Bu canım sana feda, benim her şeyimsin
sen."

İhlas

Halis niyet, ender rastlanır bir cevherdir. Niyetin halis olması, bir amelin ancak ve sadece Allah rızası için yapılması ve Allah'tan başka her şeyi gözden çıkarma anlamına gelir.

Çoğu zaman şahsi yargılar, çıkar temini, şöhret tutkusu ve dünyevî amaçlar amellere yön verir. Fakat olması gereken, niyeti halis kılarak kurtuluş sahiline ulaşmaktır. Kalıcı olan amel de böyle halis niyetten kaynaklanan amellerdir.

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Amelini, ilmimi, nefretini, yönelişini, terk edişini, konuşmanı ve susmanı Allah için halis kıl."¹

İnsan, namaz başta olmak üzere bütün ibadetlerini, sadece Allah'a yakınlaşmak niyetiyle yerine getirmelidir; aksi takdirde amel batıl olacaktır. Hatta Allah için namaz kılındığı takdirde dahi namaz kılma zamanı ve tarzı Allah'tan başkası için olursa, bu durumda namaz bozulacaktır. Bunun nedeni ise, ibadetin tam anlamıyla Allah'a özgü olması ve ortak koşulmaması gerçeğidir. Kur-ân-ı Kerim bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"...Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak tutmayın."²

Ganimet, gösteriş, cesaretini kanıtlama... gibi amaçlarla cihat meydanına atılan ve savaşa katılan birinin yaptığı bu türden cihadın hiçbir değeri olmayacaktır.³

Şirk, riya ve şeytanın ayak izinin insanın ameline girmesi, hadis uyarınca, karanlık bir gecede, siyah ve sağlam taşlar üzerinde bir karıncanın hareket etmesinden daha gizlidir.⁴

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İhlas, imanın zirvesidir."⁵

İhlas yoksunu amel, bela getirdiği gibi yok olma ya da mahkumdur. Niyetin sağlam ve ihlaslı oluşu, insanı yorgunluktan, tembellikten, acizlikten ve çıkmazdan kurtarır.

1- Fihrist-i Gurer'il-Hikem, "İhlas" kelimesi bölümü.

2- Kehf, 110

3- Mehaccet'ül-Beyzâ, c.6, s.171

4- Tuhaf'ul-Ukul, s.487, İmam Hasan Askerî'den (a.s) nakledilen hadisler.

5- Fihrist-i Gurer'il-Hikem, "İhlas" kelimesi bölümü.

Halis Niyete Sahip Olmanın Yolu

Sahip olduğu malı ucuza satan biri, ya malının değerinden veya malının rayiç bedelinden habersizdir yahut da alıcısını tanımamaktadır.

İnsan varlık cevherini, kalp, ruh, amel ve ibadetini değerinden ucuza satması diye Kur'ân-ı Kerim her üç alanda da yol göstermekte ve uyarıda bulunmaktadır. Öncelikle insanı yeryüzünde Allah'ın halifesi, ilâhî emanetin hamili ve eşref-i mahlukat olarak tanıtmakta ve bu varlığın amellerini alan müşterinin de Allah olduğuna vurgu yapmaktadır. İşte bu Allah, hem naçiz amelleri satın alır, hem çok pahalılarını; hem insanın işlediği kötülükleri örter, hem insanı rezil etmez.

İnsanın bedeli, cennetin ölümsüz zevkleri ve Allah dostlarının yanında yer almaktır.

Hâliyle, yanlış yola düşmek ve kalbi Allah'tan başkasına vermek büyük bir hüsrandır. Kendini cennetten az bir fiyata satan insan, kesinlikle telafisi mümkün olmayan bir zarara uğramıştır.

Açıktır ki bu hususların bilincinde olan biri, gösteriş amaçlı ibadet eden birinden daha halis bir niyete sahiptir.

İmam Zeynelabidin (a.s) "Ebu Hamza-i Sumalî" duasında şöyle yakarmaktadır:

"Ey efendim! Senin büyüttüğün küçüğüm ben, senin ilim bahşettiğin cahilim ben, senin hidayet ettiğin sapığım ben, güvence verdiğin korkağım, doyurduğun açım, suya doyurduğun susuzum, giyindirdiğin çıplağım, zenginleştirdiğin fakirim, kuvvetlendirdiğin zayıfım, aziz kıldığın düşkünüm, şifa verdiğin hastayım, bağışta bulunduğun sâilim, günahını örttüğün günahkârım..."

Niyeti halis kılmanın bir diğer yolu da, naçiz ve değersiz dünyevî olanakların geçici olduğunu kavrayabilmektir.

Kur'ân-ı Kerim'in tanımını uyarınca dünya, düşük bir sermayedir; açılmayan bir gonca, aldatici bir meta ve de gaflet yurdudur.

Kalp, en yüce sevgilinin ve en değerli varlığın aşk ocağı olmalıdır. Allah'tan başkası için uğraş verenler, şerik koştuklarının elinden bir şey gelmediğini kıyamet anlayacaklardır. Durum bundan ibaretken merhametli, şefkatli, adil, yapılan iyi amelleri unutmayan ve de kimseye zulmetmeyen Allah için uğraş verilmesi gerekmez mi?

Maskenin düşeceği ve Allah katında bilinen riyakâr yüzün, şahsın kendisi veya diğerleri açısından da ortaya çıkacağı bir gün vardır; ki riyakârlığın bu günde doğu-racağı rezillikten korkmak da, ihlas kazanmaya sevk eden bir diğer etken olarak değerlendirilebilir.

Kırk gün boyunca Allah için niyetini halis kılan insan, nefsi arındırma ekolünden mezun olmuştur. Yüce Peygamberimizin (s.a.a) bu husustaki buyruğu şöyledir:

"Kırk gün ihlas üzere amel eden birinin kalbindeki hikmet pınarları dilinden akar."¹

İhlas yakinin ürünüdür. Yakın üzere Allah'a, kıyamet gününe, cennete, cehenneme iman eden biri, ancak yüce Allah'ın rızasını kazanmak için ibadet eder ve bu yönde yaşamış olur.

Halis Niyetin Nişaneleri

İbadetlerin sırf Allah rızası için yapıldığını anlayabilmenin bazı nişaneleri vardır ki bunlar, başlıca şöyle özetlenebilir:

1- Beklenti İçinde Olmamak

Halis niyeti olan insan, uğraşında Allah'ın rızasına odaklanmışsa, Allah'tan başka kimseden taktir ve te-

şekkür beklemez; kadir-kıymet bilmeyenlerin itinasızlığına maruz kalsa dahi sarsılmaz ve kararlılıkla uğraşına devam eder. İşte bu, insanın uğraşının Allah için olduğunu gösteren bir alamettir.

"İnsan Suresi" Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (Allah'ın selâmı üzerlerine olsun) hakkında nazil olmuştur. Bu ihlaslı aile üç gün adak orucu tutmuşlardı ki her üç günde iftar yemeklerini fakir, yetime ve esire vermiş, kendileri ise su ile iftar ederek amaçlarını şöyle ifade etmişlerdi:

"Biz size, ancak Allah'ın rızası için yediriyoruz; sizden ne bir karşılık istiyoruz, ne bir teşekkür."¹

İnsan bazen maddî karşılık beklemeksizin bir iyilikte bulunur ve bunu da çevresindeki insanların bilmesini ister; oysa ki bu, Allah rızası ve halis niyete aykırıdır. Bezen de durum daha vahim bir boyut kazanır ve insan, başkalarının iyiliklerinin anıldığı bir ortamda kendisinin yad edilmemesinden sıkıntı duyar. İşte bu da, insanın niyetinin halis olmadığını gösteren bir durumdur.

2- Vazifeye Odaklanma

Halis niyetliler, şöhret esaretinden kurtulmuş ve yükümlülüklerinin gereğini tam bir titizlikle yerine getirmeye gayret eden insanlardır. İvedilikle yapılması gereken nice hayatî işler vardır ki, sırf şöhret vesilesi olmadığı için kimse onlara yanaşmamaktadır.

Niyetini Allah rızasına uyduran insan, sorumluluk bilinciyle hareket eder ve bu bağlamda büyük-küçük ve önemli-önemsiz... ayrımı yapmadan yükümlülük kapsamında bulunan her karışı arındırma gayretinde olur.

3- Pişman Olmamak

Halis niyetli insan, Allah katındaki sevaba ulaşmak amacıyla ve vazifesinin gereği olarak yapmış olduğu iyi işlerden ötürü pişmanlık duymaz.

Düşünün ki, Allah rızası için birini ziyarete gittiniz veya bir terhim meclisinde bulundunuz; ama ne ziyarete gittiğiniz insan ve ne de fatiha okumak için bulduğunuz meclisin sahipleri sizi fark etmedi ve hâliyle de teşrifinizden dolayı teşekkür edemediler. Bu durumda eğer pişmanlık duyacak olsanız, bilmelisiniz ki niyetinizin ihlaslılığında sorun vardır.

4- Kabul Görme veya Görmemeden Etkilenmemek

Niyetin halis ve Allah rızası için olduğunu gösteren bir diğer nişane de insanın, yapmış olduğu bir amel hususunda övgüye muhatap olması veya olmamasından, yaptığı işin insanlar nezdinde kabul görmesi veya görmemesinden etkilenmemesidir. Niyetini halis kılan insan, ne övgü karşısında kendini kaybeder ve ne de yergi karşısında sarsılır; sorumluluğunun gereğinden şaşmaz.

Müminler Emiri Ali (a.s) bir buyruğunda bunun ölçüsünü vermekte ve şöyle buyurmaktadır:

"Riyakârın üç alameti vardır: Yalnız olduğu zaman tembellik eder ve halsizdir; insanlar arasında olduğu zaman faal ve ataktır; övüldüğünde amelini artırır ve yerildiğinde ise azaltır."¹

5- Görüldüğü Gibi Olmak

Niyetin halis olduğunu gösteren bir diğer alamet de insanın görüldüğü gibi olmasıdır. İnsanın yaptığı iş, kalbindeki niyetiyle aynı doğrultuda olmalıdır; münafıklar gibi buğday gösterip, arpa satmamalıdır.

Müminler Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

1- Mehaccet'ül-Beyzâ, c.6, s.144

"Gizli ve açığı, eylem ve söylemi farklı olmayan biri, şüphesiz ki emaneti eda etmiş ve ihlasla ibadet etmiş olur."¹

Bu bağlamda değerlendirilebilecek daha başka nişaneler de söz konusudur ki konuyu daha fazla uzatmamak için bu kadarla yetinmek istiyorum.

Niyetini halis kılan insanın kalbi nur yatağı ve ameli bereketlidir; mükâfatını dünya ve ahrette görecektir; akıbeti hayırlı olacak, iyilikle anılacak ve de insanların sevgisini kazanacaktır. Bu, yüce Allah'ın vaa didir; ki Allah, iyilikte bulunan halis ve ihlaslı kullarının mükâfatını zayı etmez.

O hâlde halis niyetle ve kalben de Allah'a yöne rek namaz kılmak gerekir.

İşte böyle kılınan bir namaz, kabul edilen bir dua vesilesidir.²

Bu namazı kılmak için beklemenin özü de ibadettir.³

İşte bu namaz, altın dolu bir evi Allah yolunda vermekten çok daha iyidir.⁴

Asla terk etmemek üzere, tembellikten uzak, içtenlik ve vecd ile namaz kılmalı, vaktini geciktirmemeli ve de namazın hakkını zayı etmemeliyiz.

Öz vaktinde ve cemaatle namaz kılmayı unutmayalım.

"Allah'ı anmak ise muhakkak en büyük ibadettir."⁵

1- Nehc'ül-Belâğâ, 26. Mektup

2- Vesâil'uş-Şia, c.4, s.1016

3- Vesâil'uş-Şia, c.3, s.85

4- Vesâil'uş-Şia, c.3, s.26

5- Ankebut, 45

NAMAZ MIHRABINDA

Geçen bölümlerde, namazın niyet, hikmet ve etkileri hakkında kısa da olsa gerekli bilgiler sunuldu. Şimdi ise namazın özüne eğilerek namazdaki amellerin ne anlama geldiğini açıklamaya çalışacağım.

Namazdaki her hareket ve zikir, özel bir felsefe ve sır içermektedir. Bir bütün olarak namazın öz ruhu ise Allah'a "yöneliş"tir. Halis niyetle ve kulluğun sırrına vakıf olarak namaz kılan insan, namaz boyunca ne yaptığını, kimin huzurunda durduğunu, kiminle konuşmakta olduğunu ve ne istediğini bilmelidir.

İşte bu "kalbin birlikteliği", yüce Allah'ı anmanın ve namazın yapıcılığının temel etkeni ve aynı zamanda da namazın yüce felsefesini oluşturmaktadır.

İnsanın namaz esnasında söylediği cümle ve zikirlerin içeriğine aşinalığı olması ve de namazın amellerine odaklanması, kalben ve cismen huşu kazanmasına ve gönlünün yüce mabuda odaklanmasına zemin hazırlar.

Bu kısa giriş bölümünden sonra namazın amel ve zikirlerinin her biri hakkında kısa açıklamalar sunulacaktır.

Allah-u Ekber

"Allah yücedir."

Allah, vasfı mümkün olmayacak, düşünce ve dile sığmayacak yüceliktedir. Söylenenden, çağrılıandan ve tanınandan çok yücedir.

Allah, düşünce sınırlarının ötesinde ve başkalarıyla kıyaslanmaktan çok yücedir.

Namaz, tekbiret'ül-ihram olarak tanınan "Allah-u ekber" cümlesiyle başlar ve namazın harimine de bu şiar ile girilir. Namazın harimine bu şiar ile giren insan, Allah'tan başka her şeyi göz ardı etmeli ve O'ndan başkasının yüceliğini reddetmelidir...

Namaza durduğumuz vakit gönlümüzün, Allah'ın yüceliğine odaklanışını tekbirle dilimizden akıtır ve böylece dil ile kalbin birlikteliğini de sağlamış oluruz.

Allah-u Ekber; Allah yücedir, yücelik ve kudretin kaynağıdır. O'na dayan insan, ne bir güçten korkar ve ne de başka bir sığınağa göz diker.

Kâfirler bir işe başladığı zaman putlarının, Hıristiyanlar Hz. İsa'nın (a.s) ve tağut yandaşları ise tağutun adını anarlar.

Allah-u Ekber, tağutî güçlerin, şeytanî vesveselerin ve maddî cezbelerin tümünü batıl olarak niteleyen şiardır.

Uçağın yükselmesiyle evlerin küçüldüğü gibi, insan da Allah'ı, yüceliğini, kudretini ve vermiş olduğu nimetleri daha iyi tanıdıkça O'ndan başka her şeyin hakirliğini ve sadece Allah'ın yüce olduğunu daha iyi anlamış olur.

"Allah yücedir."

Merhum Feyz-i Kaşanî şöyle diyor:

"Namazda Allah ile münacatın hazzını duyuyor iseniz, bilin ki, tekbiriniz Allah katında kabul ve tasdik edilmiştir; münacat hazzından yoksun olduğunuzda ise Allah tarafından kabul edilmediğinizi ve sözünüzün onaylanmadığını bilmelisiniz."¹

Fatiha Sûresi

Bismillahirrahmanirrahim

"Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla"

Her kese lütuf eden ve her zaman için şefkatli ve merhametli olan Allah'ın adı, yadı ve yardımıyla başlıyoruz.

Bütün semavî kitaplar "Allah'ın adıyla" başlamıştır ve Allah'ın adıyla başlanmayan bir işin beklenen sonuca ulaşmayacağı kesindir.¹

Allah'ın adıyla başlanan her iş Allah'a yöneliktir; amel ve ibadetlerin markası "Bismillah"tır. Peygamberler de her işe "Allah'ın adı" ile başlamışlardır. Kur'ân-ı Kerim bu gerçeği, Hz. Nuh'un (a.s), gemisini "Allah'ın adını anarak" suya indirmek ve O'nun adıyla da durdurmakla örneklemiştir.

Her işe Allah adıyla başlamak, insanın Allah sevgisini, O'na tevekkül edişini ve de kulluk bilincini göstermektedir. Gerçek şu ki Allah'ı anarak işe başlayan bir insan, adeta şöyle demektedir: "Allah'ım! Her zaman seni anmaktayım; seni anmakla şeytandan uzaklaşmakta ve de adının yardımıyla yadını kalbimde ihya etmekteyim."

el-hamdu lillahi Rabb'il-âlemîn

"Hamd ve övgü, âlemlerin Rabbi Allah'adır."

O ki, bir düzen içinde evreni yaratmış ve maddîma-nevî bütün nimetlerin yegâne sahibidir.

Odur, göklerin-yeryüzünün ve bütün varlıkların Rabbi. Kocaman dağları yeryüzünün denge unsuru kılmış, güneş ile yer yüzü arasındaki mesafeyi en uygun şekilde ayarlamış, yaşam yolunu ve yaşamsal ihtiyaçları temin etme şeklini daha çocukluk döneminden insanlara ilham etmiş, insanlara göz, kulak, düşünce, güç ve

1- Tefsir-i Safî, c.1, s.51-52

iç güdüler vermiş, açık ve gizli lütfunu insanlara yağdırmıştır.

Ne de nankördürler; Allah'ın verdiği nimetlerden yararlanmadıkları hâlde şükretmeyen ve karşısında eğilmeyen ve bu nimetlerin sahibini tanımayanlar!

İnsan ve böylesi nankörlük, tarife sığmayan marifetsizlik?! Gerçekten de insan, çok zalim ve çok cahil bir varlıktır.

Hamd ve övgü, alemlerin Rabbi Allah'adır. Çünkü insan başta olmak üzere bütün varlıklara olgunlaşma ve eğitilme kabiliyeti veren O'dur.

Yaratan da, yarattıklarına irade verip eğiten de O'dur. Rabliğine yaraşır övgü ve şükürde bulunmak mümkün mü ki?

"Kimin eli, dili O'na şükreder
O'na şükretmeyi becerebilir?"

Diller, Allah'ın verdiği nimetleri saymaktan acizken, O'nun hakkını nasıl ödeyebilir ve bu nimetlerin şükürünü nasıl yapabilir ki?

"Aczine itiraf edip, Rabbinin
Dergahına dönen iyi bir kuldur.
Rabbine yakışır asil kulluğu,
Kimdir becerecek, yapacak kimdir?"¹

er-Rahman'ir-Rahîm

"Rahman ve Rahim'dir."

Sonsuz merhameti ve kuşatıcı rahmeti herkesi ihata etmiştir. Günahkârları bile seven² ve merhametinden mahrum bırakmamak için de "tövbe" kapısını yüzlerine açan Allah'ın rahmet ve merhametinden yoksun kaldığını kim söyleyebilir?

Rahmet ve merhameti öyle kuşatıcıdır ki, O'nun rahmetinden ümit kesmek, büyük günahlardandır.

1- Gülistan, Sa'di

2- Bakara, 222

Yüce Allah, insanların, rahmetinden meyas olmamalarını emretmiştir. Allah, bütün günahları bağışlar.¹

Yüce Allah, merhametiyle bütün hataları örter, bağışlar ve hatta kullarının işlediği hataları iyiliklere çevirir.

Nimet verici Allah, sadece maddî nimetleriyle değil, manevî nimetleriyle de kuşatmıştır insanları. Hem hayatın güzellikleri ve tatlı yanları O'nun rahmetinden kaynaklanmaktadır ve hem de ibret kamçısı ve uyarı sinyali olan sıkıntı ve zorluklar. Yüce Allah, kullarını gafletten, heves tutsaklığından ve günah tuzağından kurtarmak için rahmetini uyarı sinyali olarak ve sıkıntı şeklinde yansıtır.

O Rahman, Rahim, şefkatli ve mihribandır; her zerreyi eğiten, hataları örten, tövbeyi kabul eden ve uludur.

Malik-i Yevmiddin

"Din gününün sahibidir."

Din gününün sahibi ve kıyametin malikidir

Allah'ın lütuf ve inayeti, yaratıldığımız günden bu yana bizimle olmuş ve her yönüyle de hayatımızı çevrelemiştir.

Kıyamet günündeki hesap ve yazgımız da O'nun lütfuna bağlıdır.

Dünya ve ahiretin gerçek maliki Allah'tır ve O'nun kâmil, mutlak ve rakipsiz malik oluşu kıyamette herkes-ce daha net ve açık olarak anlaşılacağından bütün hileler bozulacak, aracılıklar sarsılacak, sığınaklar güven yitirecek, ümitler etkisini kaybedecektir ve sadece Allah'ın emri hakim ve geçerli olacaktır. İşte bundan ötürüdür ki Kur'ân-ı Kerim, o günün sahibinin ancak ve sadece Allah olduğunu şöyle buyurmaktadır:

"O gün buyruk, yalnız Allah'ındır."¹

O gün insanlara sorulur:

"Bugün mülk kimindir? (Derler): O tek ve kahhar olan Allah'ın!"²

Namazda yüce Allah'ın bu vasfının anılmasıyla birlikte o çetin hesap günü de kalplerde canlanır; Allah korkusu kalplere hakim olur ve böylece de namaz, kıyameti hatırlatan bir vesile ve o yöne açılan bir kapı olur.

Bu bağlamda rivayet edilen bir hadis şöyledir:

"İmam Zeynelabidin (a.s) namaz kılarken 'malik-i yevmiddin' ayetini o kadar tekrar ederdi ki ruhu bedeninden ayrılacak gibi olurdu."³

Kıyamet, din günüdür; o gün ameller hesap edilir ve karşılığını bulur. O günü anmak, kalpleri yumuşatır; ululanma ve gafleti söküp atar ve Allah'ın yüceliğini kalplerde canlandırır.

İyyake na'budu ve İyyake nesteîn

"Ancak sana kulluk eder ve ancak senden yardım dileriz."

Bundan önceki cümleler, giriş bölümü olup kulluk duyurusu, ihtiyaç ve medet ilanı içeriklidir. Namaz kılmakta olan insan, yüce Allah'ı rahmet ve kerem vasfıyla övmekte, bütün alemlerin hidayet kaynağı olarak nitelendirmekte, bütün övgüleri O'na yönlendirmekte ve nitelikim kendini O'nun huzurunda bulmaktadır.

Allah'ın yücelik ve rahmetinin bilinciyle dolup taşan insan, her hâliyle muhtaç olduğunu şöyle duyurmaktadır:

"İyyake na'budu=ancak sana kulluk ederiz."

1- İnfitar, 19

2- Mü'min, 16

3- Tefsir-i Nur'us-Sakaleyn, c.1, s.16

Sadece senin huzurunda eğilir ve kulluk sunarız; kâ-firlere ve zalimlere boyun eğmez ve köle olmayız.

"Ve iyyake nesteîn=ve ancak senden yardım dileriz."

İnsan her hâliyle ve hatta kulluk sunmasında bile yüce Allah'a muhtaçtır. Allah yardım etmeyecek olsa, insan şeytanın tuzağına düşebilecek ve pekala azgınlık yolunu seçebilecektir.

İbadet edebilmek için öncelikle bedenın güçlü ve sağlıklı olması gerekmektedir ve bunlar da Allah'tan dilenir. Sorumluluk bilincinde olmak ve gereğini de uygun bir şekilde yerine getirmek, yüce Allah'ın yardımına bağlıdır. Allah'ı tanımak, nimetlerini anmak ve bunlara karşılık olarak şükür amacıyla ibadete durmak ve kulluk sunmak da Allah'ın yardımıyla gerçekleşebilir ancak.

O'dur namazları kabul eden, gurur ve riyadan kurtaran. İnsanın ibadet ve kulluğa yönelişi de Allah'ın, kullarına olan lütuf ve inayetinden kaynaklanır. İbadet ve itaat yolundaki engelleri aşmak, fani cezbe ve bağılılıklardan sıyrılmak ve aynı zamanda da cemal ve kemal kaynağı olan yüce Allah'a yönelmek de yine O'nun yardım ve inayetına bağlıdır.

"İyyake na'budu=ancak sana kulluk ederiz."

Allah'ım, ne doğu ve ne de batının kulu değiliz; zorbalık karşısında ram ve dünya malına esir değiliz; servet tutkunu ve makam vurgunu da değiliz; biz ancak ve sadece senin kullarınız.

"Ve iyyake nesteîn=ve ancak senden yardım dileriz."

Alçalmanın her türünü reddeder ve kukla güçlerden medet ummayız; asıl etkene sırt çevirip araçlara el açmayız.

"İhdina's-sirat'el-mustakîm

"Bizi doğru yola ilet."

Hayatın türlü türlü ve binlerce dolambaçlı yollarından sadece biri doğru yoldur; Allah'a varır ve vardırır. Bu yolun hangisi olduğu ve nasıl yürünmesi gerektiği hususunda Allah'tan yardım dilemek gerekmektedir.

"İhdina's-sirat'el-mustakîm" cümlesiyle, doğru yola hi-dayet etmesi için Allah'tan yardım dilemekteyiz. Doğru olmayan yolların çokluğu bizi buna mecbur kılmaktadır. Aslında yol bile olmayan ve bir çıkmazdan öteye geçmeyen heves, ifrat ve tefrit, şeytanî vesvese yolu, mantık dı-şı, yakıcı ve yıkıcı, mürşit ve kılavuz yoksunu, yürünmesi tağutlarca istenen, insanların kendi beğenilerine uygun olarak seçtiği yollar hak sapkını yollardır.

O hâlde doğru yol hangisidir?

Kur'ân-ı Kerim, doğru yolu, Allah'ın ve peygamberlerin yolu olarak tanıtmaktadır.¹ İşte bu, Allah'a kulluk ve ibadet yoludur,² Allah'ın dinine sarılma ve ilâhî kanunu kabullenme ve masum önderlerin yoludur.³

İmam Cafer Sadık (a.s) bir hadisinde, doğru yolu şöyle tanımlamaktadır:

"Andolsun Allah'a, doğru yol bizleriz."⁴

Allah'ın belirlediği doğru yolda hareket, koşullar ve gereksinimler uyarınca gayet tabii olarak değişkendir ve bu durumda sorumluluğun gereği de farklılaşmaktadır.

Bahsi edilen sorumluluğun kendisi dahi, farklı zaman dilimlerinde ve farklı insanlarla ilintili olarak değişmektedir.

O hâlde bazen doğru yolu teşhis etmek güçleşir; onun doğrultusunda hareket etmek ise daha da beterdir. Bu yol, bir anlık gaflet sonucu insanı günah ve fe-

1- Hud, 56. Zuhruf, 43

2- Yâsin, 62

3- Âl-i İmrân, 101

4- Tefsir-i Nur'us-Sakaleyn, c.1, s.17

sat cehennemine yuvarlayacak ince, kaygan ve tehlike dolu bir yoldur. İşte bundan ötürü hem yolu bilen ve hem de yolu gösteren Allah'tan yardım dilemeli ve doğru yola hidayet etmesini istemelidir.

Ayrıca çıkmaza girmememiz ve de düşünce, amel, ahlâk, sosyal-siyasal sorumluluklar, aile ve toplumdaki davranış biçimi, arkadaşlık, insanlarla muşeret, alım-satım alanında Allah'ın belirlediği doğru yoldan sapmamamız için elçi ve kılavuzlar gönderen de O'dur.

Doğru yol, vasat ve dengeli yoldur; ifrat ve tefritten sakınma yoludur. Hayatın her alanında denge unsuru gözetilmeli ve hatta ibadetlerde bile tercih edilen bir olgudur.¹

İmam Hasan Askerî (a.s), "İhdina's-sirat'el-mustakîm" ayetinin tefsirinde şöyle buyurmuştur:

"Namaz kılmakta olan insan bu cümle ile şunu demektedir: Allah'ım! Bugüne değin olduğun gibi bundan sonra da sana ibadet ve kulluk tevfi-kini bizlere inayet eyle... Dosdoğru ve mustakim yol, dar görüşlülüğün çok ötesi ve aşırılığın da berisidir."²

İmam Cafer Sadık (a.s) da bu bağlamda şöyle buyur-maktadır:

"Sırat-ı mustakim, insanı, Allah sevgisine ve dinine yönelten ve de nefsin arzularına, din ilintili kişisel zevk ve görüşlere uymaktan alıkoymayan bir yoldur."³

Mustakim yol, gericilikten ve aşırıcılıktan sakınmakla eş anlamlıdır. Bu yolun yolcusu, ne arzusunun

1- Usul-u Kâfi, "el-İktisad Fi'l-İbade" bölümü.

2- Bihar'ul-Envar, c.24, s.9

3- Bihar'ul-Envar, c.24, s.9 (Bu değerli kitabın 24. cildinde, mustakim yolun, masum imamların ve onların gerçek izcilerinin yolu olduğuna dair 56 hadis mevcuttur.)

aşırılığında tamaha düşer, ne tamahın şiddetinden hırsa kapılır, ne meyas olduğunda üzüntüsünden kahrolur, ne üzülduğünde öfke dalgasına tutsak düşer, ne sevindiğinde sevincinden sarhoş olur, ne zengin olduğunda haddini aşar ve ne de sıkıntıya düştüğünde yakınır...¹

Hangi yolun mustakim olduğunu ve adaletten şaşmayan davranış biçiminin nasıl olduğunu dinî öğretilerden edinmek ve bu hususta da yüce Allah'tan başarı dilemek gerekmektedir.

"Sırat'ellezîne en'amte aleyhim"

"Nimet verdiğin kimselerin yoluna."

Geçen ayette, mustakim yola hidayet edilmeyi dilemiştik yüce Allah'tan. Bu ayet ise mustakim yolun bir özelliğini içermekte ve şöyle buyurmaktadır: Mustakim yol; hidayet, tevfik, ilim, cihad, şehadet ve dinî önderlik... nimeti verdiğin kimselerin yoludur.

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de "peygamberi, doğruları, şehitleri ve salihleri" nimet verilen kimselerden bazıları olarak tanıtmış ve şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah'a ve Resulüne itaat ederse işte onlar, Allah'ın nimet verdiği peygamberler, siddıklar, şehitler ve salihlerle beraberdirler. Onlar ne güzel arkadaştır."²

Yüce Allah bu ayette, kendisine ve Resulüne (s.a.a) uyan insanların bu dört gurupla birlikte olacağını buyurduktan sonra ve bu yüce insanları "iyi arkadaşlar" olarak tanımlamaktadır.

Namaz esnasında peygamberlerin, şehitlerin, salihlerin ve siddıkların yolundan ibaret olan mustakim yolu, bize göstermesini ve bu yola iletmesini dilemekteyiz Allah'tan.

1- Nehc'ül-Belâğa, Kısa Sözlere: 108.

2- Nisâ, 69

Allah'ın nimet verdiği kimselerin yolu, birçok hadiste masum imamların yolu olarak tanıtılmıştır.¹

Yüce Allah'ın nimet verdiği insanların yolu olan doğru yolu Allah'tan dilemek, insanın kendi hayatında doğru bir düşünce ve amel çizgisi belirlemesi ve bunu kendine telkin etmesi anlamınadır. Böylesi bir hayat, amelî ve içtimâî açıdan "hak" yönündedir ve aynı zamanda da heves ve fesattan arı ve tağutların hayat tarzından uzak.

"Ğayr'il-mağzûbi aleyhim ve le'z-zallîn"

"Gazaba uğrayamayan ve sapmayanların yoluna."

Bu yol, Allah'ın gazabına uğrayarak helak olan firavunların, sorumluluk yoksunu güç sahiplerinin ve haddini aşan zorbalaraın yolu değildir.²

Bu yol, Allah erlerine ve hak yola uymayarak ilâhî gazaba uğrayan ve yerin yarılarak içine çektiği Karunların ve kalbi taşlaşmış kapitalistlerin yolu da değildir.³

Hakeza bu yol, söylem ve eylemi çelişen madde kulu din bilginlerinin yolu da değildir.⁴

Tarihte Allah'ın gazabına uğrayanların simasını göz önünde bulundurun; kimi göksel azaplarla ve kimi de yersel belalarla Allah'ın kahrına duçar olarak tarumar olan halkları.

Kur'ân'da, ilâhî gazaba uğrayanlardan sayılan münaflıkları⁵ hele bir düşünün.

Hak, doğruluk ve tevhid yolundan saparak batıl, düşünsel sapıklık ve eylemsel yozlaşma çıkmazına düşenleri bir hatırlayın.

1- Bihar'ul-Envar, c.24, s.30

2- Kasas, 40

3- Kasas, 81

4- Saff, 3

5- Fetih, 6

İşte ilâhî gazaba uğrayan bu türlerin yoluna düşmekten Allah'a sığınıyor ve ilâhî nimet sahibi olan iyi ve yapıcı kulların yoluna hidayet etmesini diliyoruz Allah'tan.

İhlas Suresi

"Bismillahirrahmanirrahim

Gul huvellahu ehad. Allah'us-Samed. Lem yelid ve lem yüled. Ve lem yekun lehu kufuven ehad."

Anlamı: "Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla"

"De ki: O Allah birdir. Allah müstağnidir. Kendisi doğurmamıştır ve doğurulmamıştır. Hiçbir şey O'nun dengi olmamıştır."

Diğer sûreler gibi bu sûre de rahmet ve merhamet sahibi Allah'ın adıyla başlamış ve daha sonra da Allah'ın birliğini, hiçbir şeye muhtaç olmadığını açıklamış ve yüce Allah'ın bazı sıfatlarını sıralayarak son bulmuştur.

Bu, tevhid içerikli bir sûre olup Allah'ın yaratmada, tedbirde, malikiyette, hakimiyette, yardım isteyeninin elini tutmada ve ihtiyaçsızlıkta eşsiz ve benzersiz olduğunu açıklamaktadır.

Allah Samed'dir; ihtiyaç sahibi her kes O'na yönelir. Yüce Allah, insanın özelliklerinden olan uyku, yemek, gaflet, yorgunluk, doğurmak, doğurulmak, korku... gibi hususlardan berîdir.¹

Ne cisimdir, ne misal; ne surettir, ne benzeri var; ne yer ve zamanı var ve ne de şekil ve sınırlılığı.²

Hıristiyanlar, Hz. İsa'yı (a.s) Allah'ın oğlu ve müşrikler de, melekleri Allah'ın kızları vehmededursunlar; şanı yüce Allah'ın ne oğlu ve kızı vardır, ne de birinin

1- Bihar'ul-Envar, c.3, s.223, Hz. Ali'den (a.s) naklen.

2- Bihar'ul-Envar, c.3, s.223, Hz. Ali'den (a.s) naklen.

oğludur. Hiçbir şey O'na benzemez, hiç kimse ve hiçbir güç O'nun benzeri değildir.¹

Kibleye yönelerek Fatiha ve İhlas sûrelerini okumaktayız; bedenimiz sakin ve düşüncemiz Allah'ı anmaktadır. İbadet ve kulluk bilincini yaşamaktayız ve gönlümüz de saygı, ihtiyaç ve Allah'a teveccühle doludur. Yüce Allah'ın huzurunda durmaktayız ve gönül, ruh ve bedenimize ve hatta ses ve bakışımıza alçak gönüllülük hüküm sürmektedir.

Namaz, kulun mabut huzurunda, yaratılanın yaratana eşliğinde ve muhtacın mustağni Allah'ın dergâhında duruşudur. Namaz kılmakta olan insan bu duyguyu yaşıyorsa, kalbi Allah'tan başka yöne yönelir mi hiç ve Allah'ı anmaktan bir an olsun gaflet eder mi hiç?

Allah Resulü (s.a.a), namazda sakalıyla oynayan birini görünce şöyle buyurmuştur:

"Eğer namaza teveccüh etse ve gönlünde huşu olsaydı, böyle namaz kılmazdı..."²

Rükû

Allah'ın yüceliği, insanın rükû etmesini ve Allah oluşu da gönül saygısını gerektirmektedir.

Rükû, Allah'ın azameti karşısında eğilmekten ve kulluk sunmaktan ibarettir.

Namazın rükûsunda, eller dizlere varacak kadar eğilmek gerekir ve boyun da uzatılır. Rükûda eğilmek, Allah'ın yüceliğine, iki büklüm olmak suretiyle tazim etmek ve boynun uzatılması ise "Allah yolunda baş vermeye hazır olmak" anlamı taşımaktadır.

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet edilen bir hadis şöyledir:

1- Şûra, 11

2- Bihar'ul-Envar, c.81, s.228

"Rükû, ibadet edenin yüce Allah'a saygısıdır ve secde ise yakınlaşması; saygıda kusur ve ihmal etmeyen, Allah'a daha fazla yakınlaşır."¹

İmam Ali'nin (a.s), rükûsunu, bazen ayaklarından ter süzülecek kadar uzattığı² ve İmam Cafer Sadık'ın (a.s) ise otuz defadan çok rükû ve secde zikrini tekrarladığı ri-vayet edilmektedir.

Rükû, namazın rükün ve esaslarından biridir. Kas-ten veya yanlışlıkla terk edildiği surette namaz batıl olur. Namazın her rekâtında bir defa rükû etmek farz-dır.

Cenaze namazında rükû yoktur ve âyat namazında ise her rekâtta beş defa rükû etmek gerekmektedir.

Rükû, eylem ve söylemden oluşmaktadır; eylemi, gö-nül saygısını ve söylemi ise, yüce Allah'ı kutsamayı ifade eder.

Meleklerin bir bölümü daima rükû hâlinindedir.³

Rükû, yer ehli bir kulun gökyüzü sakini meleklerle birlikteliği ve onlara eşlik etmesi anlamınadır. Bundan daha büyük onur sebebi var mıdır?

Rükû zikri şöyledir: "Subhane rabbiye'l-azîmi ve bi-hamdih"

Secde

Secde de rükû gibi namazın rükünlerindedir.

Allah'tan başkasına secde edilemez. Allah'ın em-riyle bir kulun başka bir insan veya şeye secde etmesi⁴

1- Bihar'ul-Envar, c.82, s.108

2 - Bihar'ul-Envar, c.82, s.110

3- Nehc'ül-Belâğa, Hutbe: 1

4- Hz. Yusuf'un (a.s) kardeşleri, Allah'a şükretmek amacıyla Yusuf'a secde etmişlerdi. (Yusuf, 100)

veya meleklerin Hz. Adem'e (a.s) secde etmeleri¹, aslında Allah'a secde etmek ve emrine boyun eğmektir.

Secde, Allah'ın karşısında horluk, hakirlik ve top-rağa kapanmaktır. Bütün varlıklar, Allah'ın emri ve azameti karşısında secde hâindedir. Güneş, ay, yıldızlar, ağaçlar, hayvanlar, insanların büyük bir çoğunluğu... gibi yer ve gök varlıkları Allah'a secde etmiyorlar mı?²

Biz insanlar niye evrendeki diğer varlıklar gibi Allah'a secde etmeyelim?

Namaz kılan insan, secde hâlinde de yüce Allah'ı kutsar; eksikliğin, beşerî vasıfların, düşünölebilecek acizlik ve güçsüzlüğün her türünden berî ve münezzeht bilir Allah'ı.

"Onu tesbih eylemek sırf insana gelmemiş
Her dalda öten bülbül O'nu tenzih eylemiş."

Evrendeki her zerreye birlikte rükû ve secde ederek O eşsiz zatı biz insanlar niye tesbih etmeyelim?

"Çimenlik kuşlarının sena ederken zikri
Sebbih-isme rabbik'el-a'la, idi."

Biz insanlar, bitkilerden ve kuşlardan daha mı aşağıyız yoksa?

Secde, kulluğun en yüce derecesidir.

Ancak toprağa ve topraktan olan şeylere secde edilebilir; yiyeceklere, giyeceklere ve değerli taşlara secde etmek haramdır ve namazı da batıl eder.

Secde, kulluğun şifresi olduğuna göre gönöl saygısıyla, düşkünlükle ve hatta gözyaşıyla birlikteliği ve uzun uzadıya gerçekleşnişi daha değerli ve faziletlidir.

İmam Zeynelabidin (a.s), secde edenlerin ziyneti ve ibadet ehlinin de onur kaynağı idi. Secdeye kapan-

1- Bakara, 34

2- Hac, 18

dığında bütün benliğiyle Allah'ı adını tekrar tekrar anar ve mübarek bedeni ter içinde kalırdı.¹

İmam Musa Kâzım (a.s) sabah namazından sonra sec-deye kapanır ve güneş doğuncaya kadar öylece secde hâlinde kalırdı.²

Hz. İbrahim'in (a.s) "Halilullah" makamına erişmesi, uzun secdeleri sonucunda gerçekleşmiştir.³

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Peygamberimizin (s.a.a) ashabını şöyle tanıtmaktadır:

"Onların, rükû ve secde ederek Allah'ın lütfu ve rızasını aradıklarını görürsün."⁴

Yüce Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Rüzgar ağaçların yapraklarını nasıl döküyorsa, çok secde etmek de günahları öyle dökür."⁵

Şeytanın ilâhî dergâhtan kovuluşunun ve ebediyen melun kılınışının nedeni, ululandığından ve kendini büyük gördüğünden dolayı Hz. Adem'e (a.s) secde etmemesiydi; işte bundan dolayı da şeytanı en çok rahatsız eden ve en çok ezen şey, insanın Allah'a secde etmesidir.

Kerbela toprağına secde etmek, namazın sevabını çoğaltır. Şehitler Efendisi Hüseyin'in (a.s) mukaddes top-rağı, özgürlük, cihat ve şehadet mektebidir. Bu mukaddes toprağına secde etmek, insanın Kerbela kıyamının A-şura kültürüyle daha çok aşına olmasını sağlar.

"Sübhanallah"

1- Bihar'ul-Envar, c.82, s.137

2- Kısar'ul-Cümel

3- Müstedrek'ül-Vesâil, c.1, s.339

4- Fetih, 29

5- Bihar'ul-Envar, c.82, s.162

Bütün ibadet, dua, rükû ve secdelerde söylenen bu mana hazinesi zikir, İslâmî inanç ve düşüncelerin tümünde var olan bir hakikattir ve aynı zamanda insan ile Allah arasındaki ilişkinin alt yapısını ve de yüce Allah'ın kemal sıfatlarının temelini oluşturmaktadır.

"Tevhid" inancı, Allah'ı noksanlık ve eksikliklerin her türünden münezzehten bilme esasına kuruludur. İnsan, Allah'ı benzersiz, ortaksız, eksiklik ve acizlikten münezzehten bilmedikçe gerçek tevhide erişemez.

"Adalet" inancı, yüce Allah'ı münezzehten bilme temeline dayalıdır. Bu inanış gereği yüce Allah, zulüm etmekten, ayrıcalık gözetmekten ve haksızlık etmekten münezzehtir.

Masumların önderliğinden ibaret olan "nübüvvet ve imamet" inancı da aynı temel üzere kuruludur. Yüce Allah, kullarını delilsiz ve hüccetsiz bırakmaktan münezzehtir.

"Mead" da diğer inanışlar gibi Allah'ı münezzehten bilme temeline dayalıdır. Bu inanışa göre yüce Allah, hesap gününü kurmamaktan ve de en küçük ayrıntısına kadar iyiliklerin sevabını ve kötülüklerin cezasını vermemekten münezzehtir.

Yüce Allah insan hayatını, ilâhî elçilerin onca zahmetlere katlanmalarını ve elçilerine indirdiği vahiyleri sonuçsuz bırakmaktan münezzehtir.

Öyleyse bir hesap gününün olması kaçınılmazdır; aksi durumda insan hayatı kof ve amaçsız olacaktır.

Şanı yüce Allah, amaçsız bir şey yapmaktan ve de insanın varlık felsefesini, geçici bir dünya hayatıyla sınırlı tutmaktan münezzehtir.

İslâmî inanç sisteminde olduğu gibi, Allah'a sevgi ve aşk beslemenin de temeli O yüce zatı tenzih etmektir. Allah'ı, noksanlık ve eksikliğin her türünden tenzih etmedikçe gönül yurdumuzu sevgisine açamayız.

İnsanın Allah'tan razı olması da O'nu tenzih etmesine bağlıdır. Çünkü insan, ancak ilâhî fiilleri hikmete

dayalı bildiği, emir ve dinine dil uzatmadığı ve de her türlü kusurdan tenzih ettiği durumda Allah'tan razı olabilir.

İbadet ve kulluğun alt yapısı da Allah'ı tenzih etmektir. Çünkü ancak kemal, ilim, kudret ve ebedîliğe sahip olan bir mabudun huzurunda gönül saygı duyar. Bunlar ise tenzihin içerdiği mana kapsamındadır.

Allah'a tevekkül etmek de aynı esasa dayalıdır. Çünkü insan güvenilir dayanak, hikmetli yönetici ve varlığın mutlak gücü bildiği durumda Allah'ın azabından sakınır ve O'na tevekkül eder.

Takva da aynı konumdadır. İnsan, Allah'ı gaflet etmekten, bilgisizlik ve uykudan münezzehtir bildiği takdirde takva edinir.

İbadetin ruhu ve kulluğun özü, yüce Allah'ı tenzih etmektir.

Allah'ın, ibadet hususunda Peygamberine (s.a.a) verdiği emirlerin başında tenzih gelmektedir. Yüce Allah, "güneş doğmadan ve batmadan önce, gece ve gündüz, sabah ve akşam, uykudan uyandığında Allah'ı tenzih et..."¹ türünden on altı kez Peygamberine (s.a.a) emir hitabı etmektedir.

İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Sübhanallah diyen kula bütün melekler selâm eder."²

Çok kârlı bir ticarettir ki Allah dostlarının dudaklarında daima zikir gülü, kalplerinde Allah vardır.

Biz de meleklerle ve diğer varlıklara eşlik ediyor, seslerine ses katıyor ve de can-u gönülden "Sübhanallah" diyoruz.

1- Tâhâ, 130. Mü'min, 55. Tûr, 48...

2- et-Tevhid, Şeyh Saduk, s.312

Kunut

"El açmak istiyorsan bir Allah'a el aç ki;
Kerim, rahim, bağışlayan ve şefkatli ol-
sun."¹

Kunut; insanın, muhtaç olduğu bilinciyle Allah'ın dergâhına el açması ve dilekte bulunmasıdır. Bu amel, namazda özellikle vurgulanan müstehap amellerendir.

Gönlün saygı duyması, itaat, dua ve teveccüh anlamına gelen kunutta hangi bir dua okunabilir ve kunutta uzun dualar okumak Allah katında daha makbuldür.

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) bu bağlamda şöyle buyurmuştur:

"Dünyada kunutlarını uzatan insan, kıyâmetin çetin gününde ve Allah'ın adaleti karşısında daha rahat olacaktır."²

En güzel namaz, kunutu uzun süren namazdır. Namazda Allah ile aşıkçasına konuşanlar ve kunutta uzun dualar okuyanlar, Allah'ın makamını daha iyi tanıyanlardır. İşte bu özellik, bazı din bilginlerinin yaşam öyküsünde kendini göstermektedir.

Teşehhüt

Namazın ikinci ve son rekâtında diz üstü oturup, inancımızın iki temelinden ibaret olan Allah'ın birliğine ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğine şahadet getirildikten sonra Resulullah'a (s.a.a) selâm edilir. Bu sloganların ve itikadî değerlerin yinelenmesi, tanıklık edilen inancın idamesine ve bu yolda sebat göstermeye dönüktür. Teşehhüt, hem Allah hem Resulüyle

1- Sa'di

2- Bihar'ul-Envar, c.82, s.199. Cevahir'ul-Kelâm, c.10, s.367

(s.a.a) bi-at tazelemek ve aynı zamanda da Hz. Muhammed'in (s.a.a) Allah'ın kul ve elçisi olduğunu itiraf etmektedir.

Teşehhüt getirilirken Hz. Muhammed'in (s.a.a) kul olduğuna öncelik verilmesi, kulluk makamının elçilik ma-kamından üstün olduğu çağrışımı yapmaktadır. Gerçek şu ki, Hz. Muhammed (s.a.a), kul olduğu için peygamber olabilmiştir ve elçiliğinin temeli, onun kul oluşudur.

Bu iki şهادetten sonra Peygamberimize (s.a.a) ve Ehlibeyt'ine selâm göndermek, teşehhüdün farizelerin-dendir. Peygamberimize (s.a.a) ve Ehlibeyt'ine selâm gön-dermeyen ve rahmet dileğinde bulunmayan insanın na-mazı batıldır.

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de, müminlerin Peygambere (s.a.a) selâm göndermesini emretmiştir. Allah'ın emrettiği selamın nasıl gönderilmesi gerektiği sorulduğunda, Peygamberimiz (s.a.a) şu yanıtı vermiştir:

"Allahumme salli ala Muhammedin ve ala ÂH Muhammed..."

Bu hâliyle selâm gönderilmesini bildiren hadis, muteber ehl-i nafile kaynaklarında da mevcuttur.¹

İslâm'ın şifresi olan bu iki şهادetten sonra Peygam-bere (s.a.a) ve Ehlibeyt'ine selâm göndermek, Peygamber (s.a.a) ve Ehlibeyt'i arasında ayrılık olamayacağını göstermektedir.

Peygamberimizden (s.a.a) rivayet edilen hadisler, gönderilen selamların o hazrete ulaştığını ve kıyamet günü bir nur olup insanın yolunu aydınlatacağını bildirmektedir.²

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

1- Sahih-i Buharî, c.8 "es-Salat'u Alâ Muhammed" babı

2- Kenz'ül-Ummal, c.1, s.488

"Her kim adımı duya da bana selâm göndermeye, cimrilik etmiş olur."¹

"Selâm ve salavat, duanın kabulüne ve Allah'ın rızasına neden olduğu gibi mümin insanın amellerini de arındırır."²

Selâm

Resulullah'a (s.a.a) selâm gönderişimiz, hazretlerine duyduğumuz saygının ve de hakkını eda etmeye dönük gayretimizin ifadesidir.

Selâm; esenlik, hayır, bereket ve güvence manasındır ve aynı zamanda da Allah'ın isimlerindedir. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

"O, öyle Allah'tır ki O'ndan başka tanrı yoktur. Padişah'tır, mukaddestir, selâmdır, mümindir..."³

Selâmın en güzeli, Allah katından umulan rahmet ve bereketle birlikte olanıdır. Namaz kılariken Peygamberimize (s.a.a) gönderdiğimiz selâm şöyledir:

"es-Selamu aleyke eyyuhen nebiyyu ve rahmetullahi ve berakatuhu."

Çektiği acılar ve katlandığı zahmetler karşısında Peygambere (s.a.a) selâm göndermek, en güzel şekliyle yerine getirdiği elçiliğine duyulan saygıyı ve de Allah ile kul arasında oluşturduğu bağa verilen değeri ifade eder.

"es-Selamu aleyna ve alâ ibadillahi's-salihîn"

Bize ve Allah'ın salih kullarına selâm olsun.

Bütün iyi insanlara, meleklerle ve gerçek müminlere selâm olsun.

1- Vesâil'uş-Şia, c.4, s.1220

2- Bihar'ul-Envar, c.91, s.64

3- Haşr, 23

Selâm, cennet ehlinin viridi olan esenliktir¹ ve yüce Allah da onlara selâm eder. Kur'ân-ı Kerim şöyle bu yurmaktadır:

"Eslrgeyen Rabbin sözü 'Selâm' olacak."²

Melekler de kıyamet günü kurtuluşa erenlere selâm edecek ve şöyle sesleneceklerdir:

"Sabretmenize karşılık selâm size..."³

Namaz kılan insan, müminlere ve salih kullara gönderdiği bu selâm sayesinde kendisini o layık insanlar arasında görür, yalnızlık hissine kapılmaz, nefsini arındıran insanların temizlik ve liyakat deniziyle de bağlantı kurmuş olur.

Selamın okunmasıyla birlikte hem namaz ve hem de bu manevî görüşmenin resmi vakti bitiyor ise de namazdan hemen sonra kalkıp gitmek yerine, en azından bir dua edilir, dilek dilenir, şükür secdesi yapılır veya namazı tamamlayan diğer ameller yerine getirilir. Şimdi özetle bu hususlara değineceğim.

1- İbrahim, 23

2- Yâsin, 58

3- Ra'd, 24

NAMAZ SONRASI AMELLER

Namaz bittikten sonra öylece oturup dua etmekle, Allah'ı anmakla ve dilek dilemekle, namazın kazandırdığı ruh hâli ve kulluk cezbesi namaz sonrasına da taşınmalıdır. Namazdan sonra nafîle olan dua, zikir ve amellerle namaz hâlinin sürdürülmesi, „namazın takibatı" olarak bilinir.

Ezan ve ikamet, bir tür namazı karşılama olduğu gibi, takibat da uğurlamadır.

Yemek öncesi ve sonrası ev sahibiyle oturup sohbet eden, hatırını soran ve huzurunda bulunan misafir, ev sahibinin hakkını ödeyebilir ancak. Sofra kurulur kurulmaz yemeğe saldıran ve yedikten hemen sonra da Allah'a ismarladık demeden, teşekkür etmeden kalkıp giden misafir ise ev sahibine saygısızlık etmiş olur.

Her ne kadar namaz ilâhî bir farıza ise de vakti girmeden önce namaza hazırlık yapmak, namaz vaktinin girmesi için camide beklemek, ezan ve ikamet okumak, namaz öncesi sevap olan zikirleri söylemek ve duaları okumak, namazı karşılamak anlamına gelir. Namaz sonrası nafîle ameller (takibat) ise namazı uğurlamaktır. Bu amellere gereken önemi vermemek, gerçekte namaza önem verilmediğini gösterir.

Kur'ân'ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

"O hâlde boş kaldığında yine kalk yorul! Ve

ancak Rabbinden ümit et, O'na doğrul!"¹

Fariza ve farz olan yakarış, nafilé dua, zikir ve mü-nacatlarla uğurlanır.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Farz namazı bitirdikten sonra namaz son-rası nafilé dua ve amellerle meşgul ol! Sabah, öğle ve akşam namazlarından sonra yapılan dua ve dileklere icabet edilir."²

Bütün namazlar için geçerli namaz sonrası nafilé ameller var olduğu gibi, her namazın kendine has ta-kibatı da vardır. Dileyen her kes, dua kitaplarına baka-rak bu nafilé amelleri öğrenebilir.

H.z. Zehra'nın (a.s) Tesbih Zikri

H.z. Zehra'nın (a.s) tesbih zikri, farz namazlardan sonra yapılabilir en değerli nafilé amellerdendir. H.z. Zehra'ya (a.s) bu zikri öğretene yüce Allah Resulü (s.a.a) olmuştur.

Bu zikirde 34 defa "Allah-u Ekber", 33 defa "El-ham-dulillah" ve 33 defa da "Subhanallah" denir.

Toplam yüz defa Allah'ı tazim etmekten, nimetle-rine karşılık şükretmekten ve de O'nu tenzih ve takdis etmekten ibaret olan bu zikir, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) buyurduğuna göre:

"Allah katında bin rekât müstahap namaz-dan daha üstündür."³

İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) bu husustaki buy-ruğu ise şöyledir:

"Övgüler arasında, H.z. Zehra'nın (a.s) tesbih zikrinden daha üstünü mevcut değildir. Eğer

1- İnşirah, 7-8

2- Müstedrek'ül-Vesâil, c.1, s.336

3- Müstedrek'ül-Vesâil, c.1, s.336

mevcut olsaydı, Allah Resulü (s.a.a) kızı Fatıma'ya (a.s) onu öğretilirdi."¹

Hadislerin bildirdiğine göre namazlarda, Şehitler Efendisi Hz. Hüseyin'in (a.s) şehit edildiği Kerbela toprağından olan toprağına secde etmenin ve de zikir edilme dahi aynı topraktan yapılan 34 taşlı tesbih taşımanın çok büyük sevabı vardır.² Çünkü bu toprak, Allah yolunda dökülen kanın, cihadın, kıyam ve şehadetin mesajını taşımakta ve bu kültürü aktararak aynı doğrultuda insan eğitmektedir.

Bu zikir, ehl-i nafil kitaplarında da zikredilmiştir.³

Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken şey, düşünerek ve anlamında yoğunlaşarak bu zikirleri söylemektir. Sadece dili hareket ettirerek, hızlı hızlı ve anlaşılmaz bir şekilde bu zikirleri söylemenin ne bir anlamı vardır ve ne de yararı.

Bu zikrin Allah katında değerli oluşu, insanın, bu zikirlerin taşıdığı manaya dikkat etmesine ve bu zengin içerik ışığında ruhunu arındırmasına bağlıdır.

Şükür Secdesi

Namaz sonrası nafil amellerden biri de şükür secdesidir.

Şükür secdesi, namazdan sonra alnın toprağına konulması suretiyle Allah'ın sonsuz ve sayısız nimetlerini anarak şükretmekten ibarettir. Bu secde, insanın kalbindeki Allah sevgisini çoğaltmakla birlikte insanı da Allah'a sevdirebilir; nimetlerinin çoğalmasını sağlar ve insanı Allah'a daha yakın kılar.

Namazdan sonra şükür secdesinin yapılmasına

1- Vesâil'uş-Şia, c.4, s.1024

2- Cevahir'ul-Kelâm, c.10, s.405

3- Sahih-i Müslim, c.1, s.418; Sahih-i Buharî, c.1, s.110; Sünen-i İbn-i Mace, c.1, s.299

vurgu yapan bir çok hadis mevcuttur.¹ Allah'ın vermiş olduğu nimetlere, ibadet ve kullukta başarılı kıldığına karşılık alının toprağa koyulmasının özü şükür etmektir. Ancak bu eyleme "şükren lillah" veya "el-hamdü lillah" gibi söylemleri katmak daha uygundur.

Şükür secdesiyle ilintili bir hadis şöyledir:

"Bir nefes boyunca 'Ya Rabbi! Ya Rabbi!...' diye seslenen bir kula Allah'ın cevabı: 'Dileğin nedir, söyle de icabet edeyim.' şeklinde olur."²

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) bu bağlamdaki buyruğu ise şöyledir: "Namazdan sonra yapılan şükür secdesi, namazın kâmil olduğunu kanıtlar, Allah'ın ve meleklere hoşnutluğuna neden olur.

Allah meleklere sorar: 'Bu şükreden kulun mükâfatı nedir?'

Melekler cevap verir: 'Senin rahmetin, cennetin ve de sıkıntısını gidermen...'

Yüce Allah şöyle buyurur: 'Onun bana teşekkür ettiği gibi ben de ona teşekkür edeceğim.'

Yüce Allah'ın bu buyruğundan anlaşılmaktadır ki, Allah'ın rızası, bütün nimetlerin üstündedir."³

1- Bihar'ul-Envar'ın 83. cildinde, şükür secdesi hakkında Ehlîbeyt İmamlarından 63 hadis nakledilmiştir.

2- Bihar'ul-Envar, c. 83, s.205

3- Vesâil'uş-Şia, c.4, s.1071

CUMA NAMAZI

İslâm dininin yasalaştırdığı ibadetlerin bir kısmının ruhî ve manevî boyutların yanı sıra siyasal ve sosyal boyutları da vardır. Bilhassa aleni, toplu olarak ve de kendine özgü koşullarda yapılan ibadetler bu türdendir. Cuma namazı da bu kategoride yer almaktadır. Bu namaza katılım sağlayan insanlar, manevî hazzı tatmak ve ibadetin sevabını kazanmakla birlikte sosyal yararlarından da pay almış olurlar.

Cuma namazı, İslâm'ın izzet göstergesi ve Müslümanların azamet simgesidir; Müslümanlar arasında birlik ve beraberliği sağlayan, düşmanların komplo ve entrikalarını bozan güçlü bir etkidir.

Cuma namazı iki rekât olup cuma imamının okuduğu iki hutbe ile birlikte öğlen namazının yerine geçer. Cuma imamı, Müslümanları takvaya davet etmek, toplumun gerçeklerini göz önünde bulundurarak eğitici ve ahlâkî konuları işlemek, toplumda mevcut olan sıkıntıları dile getirmek, olumsuzluklara dikkat çekmek, insanları siyasî açıdan bilgilendirmek, toplumu tehdit eden tehlikeler ve düşmanlar hakkında uyarılarda bulunmakla yükümlüdür. İşte bu içerik, insanların düşünce ufkunu genişletme ve aydınlatma bağlamında Cuma namazına büyük önem ve etki alanı kazandırmaktadır.

İslâm dini, cuma namazına katılmanın gerekliliğine vurgu yapmış ve mazeret olmaksızın cuma ve ce-

maat namazlarına katılmamayı bir tür nifak belirtisi olarak tanımlamıştır.

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Hasta olmaksızın ve mazereti bulunmaksızın üç hafta peş peşe cuma namazına katılmayan kimsenin kalbine nifak mührü vurulur."¹

Cuma namazı, yoksulların hacı² ve Allah'ı anmaktır. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

"Ey inananlar, cuma günü namaz için çağrıldığınız zaman, Allah'ı anmaya koşun, alışverişini bırakın..."³

Cuma günü Müslümanların tatil günüdür ve Müslümanlar bu günde temizlik yapar, dinlenir, manevî ve siyasî açıdan kendilerini geliştirirler.

Bölücülük yapmak suretiyle Müslümanları zayıflatmak düşüncesinden asla vazgeçmeyen İslâm düşmanları, Cuma namazı merasimlerinin kurulmasından korkmakta ve bu yüzden de bu sağlam iman barajını yıkmaya çalışmaktadırlar.

İmam Humeyni (r.a) şöyle buyurmuştur:

"Bir araya toplanarak cuma namazlarını ve diğer namazları, olanca görkemiyle kılın; çünkü şeytanlar namazdan da, camiden de korkarlar..."⁴

1- Vesâil'uş-Şia, c.5, s.6

2- Vesâil'uş-Şia, c.5, s.5

3- Cuma, 9

4- Sahife-i Nur, c.12, s.149

YAĞMUR NAMAZI

Nafile namazlardan biri "yağmur namazı" olup ilerde belirtileceği üzere bir takım şartlarla kılınır. Bu namazı kılan insanlar, Allah'tan, yağmur yağdırmasını isterler. Kuraklık ve kıtlığın ortadan kalkması ve de ekinlerin yeşermesi için yağmur istenir. Buna "istiska" namazı da denmektedir.

Bu hususta İmam Humeyni'nin (r.a) "Tahrir'ul-Ve-sile"deki açıklamasına dayanıyoruz:

"Nehirlerin suyu azaldığı ve yağmur yağmadığı zaman, yağmur namazı kılmak nafiletir. Yağmurun kesilmesinin nedeni de günahların çoğalması, nimetlere nankörlük, kul haklarının gözetilmemesi, alışverişlerde dürüst davranmamak, haksızlık etmek, sahtekârlığa baş vurma, iyiliği emretmemek, kötülükten sakındırmamak, zekât vermemek, Allah'ın hükmüne aykırı hüküm vermek ve yönetimde bulunmaktır. Bunlar da Allah'ın gazabına ve yağmurun yağmamasına neden olur."¹

Yağmur namazı da Ramazan ve Kurban bayramı namazları gibi iki rekât olup cemaatle kılınır. Bu namazın her rekâtında "Fatiha Sûresi"yle birlikte bir baş-

1- Men La Yahzuruh'ul-Fakih, c.1, s.524. Bu hususlar, bahsi edilen kitaptaki konuyla ilgili hadislerden çıkarsanmıştır.

ka sûre de okunur. Birinci rekâtta beş, ikinci rekâtta ise dört tekbir alınır ve her tekbirden sonra da kunut okunur. Kunut duasında, yağmur istenen bir dua okumak daha iyidir.

Yağmur namazının kılınış adabı şöyledir:

- Fatiha ve bir diğer sûreyi sesli okumak.

- Üçüncü günü pazartesi veya cumaya tesadüf edecek şekilde üç gün oruç tutmak.

- Cemaat imamının tam bir vakar, metanet, gönül saygısı ve de düşkünlük hâlinde insanlarla birlikte çöle çıkması, namaz için temiz bir yer seçmesi ve düşkünlük sergileyen yalın ayak türünden bir hâlde olmak.

- Müezzinlerin halk arasında bulunması; minberin, yaşlıların, çocukların ve hayvanların da insanlarla birlikte çöle çıkarılması; bebekleri annelerinden ayırarak daha çok ağlamaya, sızlamaya ve sonuç olarak da ilâhî rahmetin inmesine neden olmak.

- Cemaat imamının, namazı kıldırıktan sonra cübbesini (cübbenin sağ tarafını sol omuza ve sol tarafını da sağ omuzuna gelecek şekilde) ters giymesi; sağ tarafa dönerek yüksek sesle yüz defa "Allahu ekber", sol tarafa yüz defa "Sübhanellâh" demesi ve bunu yaptıktan sonra da yüz defa "Elhamdu lillah" demesi; insanların da cemaat imamıyla birlikte bu zikirleri tekrar etmeleri. Bu zikirlerden sonra hem imamin ve hem de insanların dua etmeleri ve "Amin!" demeleri ve daha çok ağlamaya ve sızlanmaya çalışmaları.

- Hem cemaat imamının ve hem de insanların, Sa-hife-i Seccadiye'nin 19. veya Hz. Ali'nin (a.s) yağmur namazında okuduğu dua¹ gibi duaları okumaları daha iyidir.²

1- Müstedrek-u Nehc'il-Belâğa, c.6, s.268; Men La Yahzuruh'ul-Fakih, c.1, s.527

2- Tahrir'ül-Vesile, c.1, s.245

İngilizler tarafından İran'ın işgal edildiği dönemde Ayetullah Seyyid Muhammed Taki Honsarî,¹ İngilizlerin de bulunduğu Kum şehrinde yağmur namazı kıldırması ve bu namaz hem yağmurun yağmasına ve hem de ecnebilerin çok etkilenmesine neden olmuştu. Bu, unutulmayan yağmur namazlarından biridir.

Kalbin hazinliği, gönül saygısı, arı ve katışıksız niyet, insanların tövbesi ve de Allah'a yönelmesi... gibi etkenler Allah'ın rahmetinin inmesini sağlar. Bazen de yüce Allah, hayvanlara rahmederek yağmur yağdırır ve insanlar da bundan faydalanır.

Bu bağlamda rivayet edilen bir hadis şöyledir:

"Bir gün Hz. Süleyman (a.s) yağmur namazı kılmak için ashabıyla giderken, başını gökyüzüne çevirip 'Allah'ım! Biz de Senin mahluklarıyız ve Senin vereceğin rızka muhtacız; insanların günahlarından ötürü bizi cezalandırma!' diyen bir karınca gördü.

Hz. Süleyman (a.s) ashabına hitapla, 'Geri dönün! Sizden olmayan birinin duası sonucu siz de yağmurdan faydalanacaksınız.' buyurdu."²

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Bir gün Firavun'un adamları gelip 'Nil nehrinin suyu kurumuş, artık ölüp gideceğiz!' dediler.

Firavun 'Şimdilik gidin!' dedi ve gece olunca kendisi nehrine inip şöyle yakardı: 'Allah'ım! Senden başka kimsenin bize su veremeyeceğine inandığımı bilirsin. Suyu bizden esirgeme!'

1- 1371 hicri kameri yılında dünyadan göçmüştür ve mezarı da Kum şehrinde, Hz. Masume'nin (a.s) türbesindedir.

2- Men La Yahzuruh'ul-Fakih, c.1, s.524

**Sabah olunca nehrin suyu yeniden akmaya
başladı."1**

1- Men La Yahzuruh'ul-Fakih, c.1, s.526

BAYRAM NAMAZI

Kurban ve Ramazan bayramlarının namazları da nafîle namazlardandır. İki rekât olan bu namazların ilk rekâtında rükûdan önce beş tekbir getirilir ve her tekbirden sonra da kunut tutularak duası okunur, ikinci rekâtta ise yine rükûdan önce dört tekbir getirilir ve kunut tutulur.

Ramazan ayı boyunca tutulan orucun ardından, oruç farızasını yerine getirme başarısı verdiği için ötürü Allah'a şükretmek ve oruç ibadetinin mükâfatına ulaşmak için Şevval ayının birinci gününde kılınır.

İmam Bâkır (a.s) Cabir'e şöyle buyurmuştur:

"Şevval ayının birinci gününde göksel bir çağrıcı, 'Ey iman edenler, mükâfatınızı almaya koşun!' diye seslenir. Ey Cabir, Allah'ın vereceği mükâfat, sultanlarınkine benzemez."¹

Ramazan Bayramı, İslâm'ın büyük ve önemli bayramlarından biridir. Böyle bir günde namaz kılmak, insan ile Allah arasındaki bağı sağlamlaştırır ve bayrama da ilâhî bir renk verir.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Ramazan bayramı, Müslümanların bir araya gelerek Allah'ı tazim etmeleri ve vermiş olduğu nimetlere şükretmeleri için bayram kı-

1- Vesâil'uş-Şia, c.5, s.140; Men La Yahzuruh'ul-Fakih, c.1, s.511

linmiştir. İşte bugün toplanma, zekât verme ve Allah'a yö-nelerek yakarışta bulunma günüdür."¹

İmam Ali'nin (a.s) bu husustaki buyruğu ise şoyledir:

"Ey insanlar! Bugün, iyilerin mükâfat aldığı ve kötülerin ise ziyana uğradığı gündür; kıyamet gününe en çok benzeyen gün bugündür. Evlerinizden çıkıp mescide gelişinizle, kabirlerinizden çıkıp mahşer sahrasına gideceğinizi hatırlayın; mes-citte duruşunuzla, kıyamet gününü Allah'ın huzurunda duracağınızı düşünün ve evlerinize dönüşünüzle de cennet veya cehennemdeki yerlerinize döneceğinizi anın."²

Ramazan ve Kurban Bayramı namazını kılmak ve de toplu olarak yüce Allah'ın dergâhına el açıp yakarmak için bir araya gelen oruçlu insanların oluşturduğu topluluğa katılmak, uçsuz bucaksız insan deryasına katılmaktır. İnsanın, şanı yüce Allah'ın lütuf ve inayetine pay almasını kolaylıkla sağlayan bir durumdur.

Müslümanlar, bayram günü ve özellikle de namaz kılariken kulluk ruhiyesi, gönül saygısı, maneviyata eğilim ve Allah'a odaklanma gibi olgulara nâil olmakla birlikte kardeşlik ve samimiyet duygularını da canlandırır ve ilişkilerini de güçlendirmiş olurlar.

Bayram Namazının kunutlarında "Allah'ım! Ey ululuk ve azamet sahibi..." duası okunur. Yüce Allah bu duada yücelik, azamet, affedicilik, cömertlik, esirgeycilik... gibi sıfatlarıyla anıldıktan sonra Peygamberimiz (s.a.a) ve masum Ehlibeyt'inin hakkına, kerametine ve makamına ant verdirilerek salih kulların Allah'tan istemiş oldukları en iyi dilekler istenir ve ayrıca bütün kötülüklerden de Allah'a sığınılır. Bu kulluk ve gönül

1- Vesâil'uş-Şia, c.5, s.14; Men La Yahzuruh'ul-Fakih, c.1, s.522

2- Vesâil'uş-Şia, c.5, s.141

saygısının doruğu ise Şükür secdesine kapanarak bağışlanma dilemektir.

MÜSTEHAAP NAMAHLAR

Kulluk aşkı, insanı, farz amellerin ötesine taşıyarak daha çok ibadet etmesini gerektiren bir etkendir. İşte bu kulluk aşkı, nafîle namazları kılmakla somutlaşır.

Allah'a aşık olan insan, farzlarla yetinemez ve nafîle namazları kılmaya gayreti içinde olur. "Nafîle" diye bilinen namazlar oldukça fazladır; ancak bunların bir kısmı, günlük farz namazların nafîleleridir:

Sabah namazının nafîlesi iki rekâttır ve farzdan önce kılınır.

Öğlen namazının nafîlesi sekiz rekâttır ve farzdan önce kılınır.

İkinci namazın nafîlesi de sekiz rekâttır ve farzdan önce kılınır.

Akşam namazının nafîlesi dört rekâttır ve farzdan sonra kılınır.

Yatsı namazının nafîlesi iki rekâttır ve farzdan sonra oturularak kılınır.

Gecenin nafîle namazı ise on bir rekâttır ve sabah namazından önce kılınır. Bunların sekiz rekâtı, ikişer rekâtlar hâlinde ve gece namazı niyetiyle, diğer iki rekâtı Şef'i ve son bir rekâtı ise Vetr niyetiyle kılınır.

Nafîle kelimesi "nefl" kökünden türemiş olup farize-ye eklenen fazlalık anlamındadır.

Yüce Allah, gece vakti uyanarak kulluk sunması ve böylece de ulvî makamlara ulaşması için gece nafîle-

sini Peygamberimize (s.a.a) farz kılmıştı.¹

Bu husustaki bir hadis şöyledir:

"Müstehap namazlar, Allah'ın dergâhına sunulan hediyeye benzer; ki her halükârda kabul edilir."²

Nafile namazlar hakkında rivayet edilen yüzlerce hadis vardır; ancak amacın dışına taşmamak için onları buraya taşıyamıyoruz. Bu hususta bilgi edinmek isteyenler, konuyla ilgili hadis kaynaklarına müracaat etmelidirler.³

Müstehap namazlar, farz namazların eksikliklerini giderir ve insanın, Allah rızasını gözeterek verdiği sadakaya benzer. İşte bu bağlamda gece nafilesinin yeri daha başkadır. Gece nafilesi, kul ile Allah arasındaki aşikâne bağın sırrıdır. Böylesi aşk bağını kurabilmiş olan insan, gecenin bir vakti uyanır ve üşenmeden yatağından çıkarak ibadete durur, secdeye kapanır, göz yaşları döker, duaya başlar, sevgilinin huzurunda yakarır ve sızlanır.

İşte bunlar, Allah erleridir; gecelerini uykuyla değil, ibadetle, uzun uzadıya kunut ve secdelerle, göz yaşlarıyla geçirirler.

Nefsini arındıran büyük din bilginleri, arifler ve Allah erleri gece nafilesini ihmal etmemişlerdir.⁴

Yüce Allah bir kutsî hadiste şöyle buyurmuştur:

"Yalan söyler, beni sevdiğini sanıp da gece karanlığı çöktüğünde uyuyarak benden gaflet

1- İsrâ, 79

2- Kısar'ul-Cümel, Nafile kelimesi

3- Allame Meclisî Bihar'ul-Envar'ın 84. cildini nafile namazlar hakkında rivayetlere ihtisas etmiş ve yüzlerce hadis zikretmiştir.

4- Geniş bilgi için bakınız: "Mefatih'ul-Cinan"

eden. Kimdir ki sevdiğiyle halvet etmek istemesin?"¹

"Gecenin bağrında uyan ve ağla
Günahkâr kulumdan girye isterim."

Nafile namazları özenle kılan insan, Hak'tan başka görmeyecek ve Hak'tan başka duymayacak kadar Allah'a yakınlaşır, nur yumağı olur hayatı ve bütün duaları icabet edilir.²

1- Misbah'uş-Şeria

2- Sevab'ul-A'mal, s.88

CEMAAT NAMAZI

Bu alanda konu edilmesi gereken bir diğer temel husus da namazın cemaatle kılınmasıdır. Cemaatle kılınan namazın çok sevabı olduğu gibi, birçok bireysel-sosyal bereket ve getirileri de vardır.

Tevhidî bir ibadet olan cemaat namazı, Müslümanların şevket ve azamet simgesidir; bireyin toplumla bütünlüşmesidir; birlik-beraberliğin ilk basamağı ve de kardeşlik duygusunu pekiştiren güçlü bir etkidir.

Cemaat namazı; fertleri ve aynı zamanda da sorun ve ihtiyaçlarını tanıma alanıdır.

Cemaat namazı; dünyanın en iyi, en temiz, en mas-raftsız ve en kalabalık toplantılarındanır.

Cemaat namazı; İslâm düşmanlarının gözüne bakan dikedir.

Cemaat namazı; disiplin, insanları birbirine kenetlenme, vaktin dakik olarak tanınma, bencillik ve öz eksensizlikle savaşım simgesi, kin ve kırgınlıkları ortadan kaldıran ve din kardeşliği duygusu oluşturan bir etkidir.

Namazı cemaatle kılmak için beklemek müstehaptır.

Vakti biraz gecikse de cemaatle namaz kılmak, giş vaktinde tek olarak kılmaktan daha faziletlidir. Cemaatla kılınan namazın -kısa sürse dahi- sevabı, tek başına kılınan ve uzun süren namazın sevabından da-

ha çoktur.¹

Cemaat namazı hakkındaki bir hadis şöyledir:

"Cemaat namazına katılım on kişinin üstünde olursa, bu şahıslar sayılamaz ve açıklanamaz derecede sevap alırlar."

Cemaat imamı adil, takvalı ve bu makama layık biri olmalıdır ve bu durumda diğer insanlar ona uymalıdır.

Bu, hem takva ve adaletin ölçü olduğunu ve hem de hayır ve iyilik önderlerine uyulması gerektiğini göstermektedir. Cemaat namazını hafifsemek, Allah'ı küçümsemektir; onu yüceltmek ise Allah'ın emrini tazim etmektir. Cemaat namazı kılmak için evinden çıkan veya cemaat namazının kılınması için mescitte bekleyen insan, bu süre boyunca namaz kılıyormuş gibi sevap kazanmış olur.²

Cemaat namazına katılım ne kadar çok olursa, sevabı da artmış olur. Bir hadis şöyle buyurmaktadır:

"Allah, cemaat namazını seven insanı sever."³

Yüce Peygamberimiz (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Cemaat namazının safları, gökyüzünün dördüncü katındaki meleklerin saflarının benzeridir."⁴

Cemaat İmamının Adil Olması

Namaz, dinî toplanmanın ve öndere uymanın bir örneği olduğundan dolayı cemaate imamlık edecek şahıs da dindarlık ve sorumluluk bilinci taşıma açı-

1- İmam Humeyni'nin Tam İlmihâli, Hüküm: 1402

2- Kenz'ül-Ummal, c.8, Hadis: 22818

3- Müstedrek'ül-Vesâil, c.1, s.488

4- Müstedrek'ül-Vesâil, c.1, s.488

sından cemaatin güven duyduğu en iyi ve en takvalı insan olmalıdır.

Hayır ve şerrini, yarar ve zararını teşhis edemeyenler ve günahkâr insanlar, cemaat imamlığı yapamazlar.

Cemaat imamının kim olması gerektiği hususundaki bir hadis şöyledir:

"Aranızdaki en faziletli insanı öne geçirin."¹

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Düşünür ve bilge insanlar ancak cemaate imamlık edebilirler."²

Cemaat imamı adalet, takva, temizlik ve sorumluluk bilinci taşıma vasıflarına sahip olmalıdır ki, toplumu ve kendisine uyan insanları da bu erdemler doğrultusunda harekete geçirsün ve de bu tür değerlerin toplumda öncelik ölçüsü olarak kabul görmesini sağlayabilsin.

Adaletin tanım ve yorumu hakkında bir çokları görüş belirtmişlerdir. İmam Humeyni'nin (r.a) bu sahadaki tanımı ise şöyledir:

"Adalet, insanın büyük günahlar işlemesine ve-ya sürekli olarak küçük günahları tekrarlamasına engel olan batını bir yetidir."³

İmam Cafer Sadık'a (a.s) "Adil kimdir?" sorulmuş ve İmam şöyle yanıtlamıştır:

"Adil, gözünü mahrem olmayandan, dilini günahattan ve elini de zulümden sakınan insandır."⁴

1- Men La Yahzuruh'ul-Fakih, c.1, s.377

2- Müstedrek'ül-Vesâil, c.1, s.492

3- Tahrir'ul-Vesile, c.1, (Cemaat İmamının Şartları Bölümü)

4- Bihar'ul-Envar, c.75, s.248

Yüce Allah Resulü (s.a.a) ise şöyle buyurmuştur:

"İnsanlarla alış veriş yaparken haksızlık etmeyen, konuşurken yalan söylemeyen ve verdiği sözü yerine getiren insan adalet ve mürüvvet sahibidir."¹

Bu bölüm hakkında bunlarla yetiniyor ve son olarak bazı hayatî konulara başlıklar hâlinde dikkat çekmek istiyorum.

Cemaatle namaz kılmaya özen gösterelim.

İhmal sonucu dinî ve ibadî merasimlerin bereketlerinden mahrum kalmayalım.

Düşmanı kahreden ve Müslümanlar arasında vahdeti sağlayan camileri boş bırakmayalım.

Bahanelerin arkasına saklanarak cemaatle bulunma feyiz ve bereketinden yoksun kalmayalım.

Rabbimiz, azamet ve yüceliğin hürmetine, bizi kulluğumuzda sabit kadem kıl; aşkının ve kulluğunun hazzını gönüllerimize tattır!

Allah'ım! Ömrümüzü, düşüncemizi, yeteneklerimizi, bedensel ve ruhsal güçlerimizi kulluğunda halis kıl; gerçek namazı kılanlar arasında bize de yer ver! Şüphesiz ki sen işiten ve icabet edensin.

SON